

Prijs f 2,50

bomen | nieuws

Nummer 1 - voorjaar 1994

Een uitgave van de Bomenstichting

ZET UW EIGEN ROUTE UIT

Bomenstichting levert 65 verschillende bomen- en struikenborden

De Bomenstichting heeft 65 verschillende titels op voorraad van de meest voorkomende bomen en struiken in ons land. Hiermee kunt u op een leuke en mooie manier uw bomenroute illustreren of aandacht vestigen op een bijzondere boom in een tuin, een park of bij een kantoor.

Eenvoudige tekst met wetenswaardigheden en tekeningen in kleur geeft uitleg over de betreffende boom of struik. De bordjes zijn 22 x 22 cm.

VRAAG EEN INFORMATIEFOLDER AAN!
030-340778

Mr. B.M. Visser

*Juridisch Raadgever
Natuur Bos en Landschap*

*Hessepas 23, 6931 HK Westervoort
telefoon en fax: 08303 - 11062*

SOFTWARE VOOR DE GROENSECTOR

Groenbeheer - Inventarisatie - Calculatie
Boekhouding - Plantselectie - Projectadministratie
Plantlijsten - Besteladministratie - RAW - Facturering

Bel of fax voor documentatie of demodiskette

Bakker, Spees & Werkman

prinsengracht 76 1015 dx amsterdam
telefoon 020-6381489 fax 020-6384302

Een uitgave van de
Bomenstichting te
Utrecht
Oplage: 4250

Eindredactie en
vormgeving:
Frank Moens

Redactie:
Aart de Veer
Joop Comijs
Marjan van Elstrand
Roelie de Weerd

Productie:
Jacqueline Langras

Aan dit nummer werkten
mee:
Edwin Koot
Pierre Lombarts
Gerard Traarbach

Redactieadres:
Bomenstichting
Oudegracht 201-bis
3511 NG UTRECHT
(030) 34 07 78
fax (030) 31 03 31

Druk:
Van den Berg's Drukkerij
BV - Maarn

Bomennieuws is voor
donateurs gratis,
abonnementen f 35,-
per jaar.

Versijnt 4 keer per jaar
ISSN 0166-784 X

Overname van artikelen
en berichten na overleg
met de redactie.

In dit nummmmer ...

Het eerste nummer van Bomennieuws in '94 ligt voor u. Een nieuwe jaargang waarin u misschien al enkele wijzigingen zijn opgevallen. In de eerste plaats de nieuwe rubriek 'Boos' op de achterpagina. We laten u in deze rubriek kennismaken met allerlei kwalijke zaken die de Bomenstichting de afgelopen tijd in de uitvoering van haar werk meemaakte.

In de tweede plaats een ongebruikelijk dik nummer. Dit komt omdat we van Bomennieuws een kwartaalblad hebben gemaakt. De reden hiervoor was tweeledig. In de eerste plaats kunnen we met het beschikbare budget op deze wijze het tijdschrift per nummer inhoudelijk completer maken en in de tweede plaats hebben we op de uitgave moeten bezuinigen. Door deze maar vier in plaats van zes keer per jaar te maken besparen we een aanzienlijk bedrag.

In ieder geval staat dit voorjaarsnummer boordevol informatie over bomen, akties, nieuwe boeken en voor de doorzetters onder u een nieuwe puzzel.

5

Nieuws van het Bomenfront

In deze rubriek dit keer het relaas van de laatste weken van het bestaan van een fraaie es in Dordrecht. Er ontstond zelfs een vechtpartij om zijn voortbestaan te redden. Ook de gemeente kwam nog tussenbeide maar het mocht uiteindelijk niet baten.

12

In de natuur is niets onherstelbaar

Roelie de Weerd ging zeven jaar na de ijzelramp in Drenthe en Groningen poolshoogte nemen. Nog steeds is duidelijk waarneembaar dat de bomen fors hebben geleden.

18

Dendrologische overpeinzingen

De echte boomsoortenkenners zijn verenigd in de Nederlandse Dendrologische Vereniging. In dit nummer begint Pierre Lombarts, vice-voorzitter van deze vereniging, een artikelen-serie over boomwetenswaardigheden. In deze eerste aflevering is de gele kornoelje de rode draad in het verhaal.

Op de voorpagina:

In 'Nieuws van het Bomenfront' kunt u lezen hoe het met de aktie voor het behoud van deze bomen in Groningen is vergaan.

foto: Edwin Koot

En verder in dit nummer ...

De Boom in: Plasbomen	4	Groots natuur- en milieufeest	17
Honderdjarige beuk verplaatst	7	Folderserie Bomen & ... nadert de 25!	25
Toch een langer leven voor de bomen op de Koerheuvel	8	Stichting Behoud en Bevordering	
De grote opknapbeurt	9	Fruicultuur	25
Bomenfonds gaat het vierde jaar in	10	Vijfenzeventig verschillende soorten eiken bijeen	26
Stamgasten: Frank Moens	11	Boeken	27
Katjes, voorbode van een naderende lente	15	Agenda	29
Aktievoeren voor behoud van bomen fors duurder	16	Boomschorsjes	30
		Boos	32

Plasbomen

Er wordt heel wat tegen bomen aangeplast. Dat mag niet. Het is slecht voor onze bomen. De politie op Terschelling is daar heel streng in. Meteen zeventig piek voor een heterdaadje bij een boom. Maar ja wat moet je als de nood erg hoog is. Daarom is er nu een plaskast. Dat is een verticale plasgoot. Het zullen wel een paar slimme jongens zijn geweest die dat gat in de markt opvullen. Want vrouwen hebben er niks aan. Die plassen anders. In recreatieparken, bij popconcerten en voetbalwedstrijden, wordt er kwistig tegen bomen aangepiest. En dat kan natuurlijk niet. Vandaar die mobiele plaskast. Het ontwerp heeft zelfs een oorkonde gekregen. Dus moet het wel iets bijzonders zijn. Onder het motto 'Uit met het gezeik' heeft de gemeente Groenlo meteen zo'n ding aangeschaft, want ook daar werd kwistig gewaterd tegen bomen en monumenten binnen het schilderachtige stadje. De 'Pinkelpaal', zoals het geval door het volk gedoopt is, is een zuil die een boomstam vervangt. Vier schotjes opplashoogte waarborgen de privacy. Meer heeft een man niet nodig. Je staat niet meteen te kijk als je in kwartet de blaas ledigt. En het voorkomt problemen met tegenwind. Een afhellend plateau houdt de voeten droog. Er is dus aan alles gedacht, behalve aan de vrouwen.

Een vrouw heeft aan een boom niet genoeg. Zij moet het struikgewas in om enige privacy te krijgen. In de vrije natuur kan het nog knap lastig zijn om een geschikt stekkie te vinden.

Ik spreek uit ervaring. Ik heb ooit een hele tijd in een gênante houding achter een boom gezeten. Daar durfde ik nooit over te praten, maar door die plaskast moet het er maar eens uit. Misschien komt er eindelijk een beetje begrip voor vrouwen in nood.

Het gebeurde in Australië maar het had me ook op Terschelling kunnen overkomen. We reden met een bus door de woestijn. Daar waren geen bomen. De chauffeur had een simpele oplossing voor onze plaspauses. Gewoon aan weerskanten van de bus, de mannen rechts en de vrouwen links. Tot zover was er nog niets aan de hand. Tot we bij Standley Chasm kwamen, een kloof bij Alice Springs. Om daar te komen moesten we een flink stuk klauteren langs een smal kronkelend pad. Mijn blaas stond op knappen. Langzaam druppelde de bus leeg. Toeristen hebben geen haast. Ik schoot als een hinde vooruit. Na een bocht zag ik een eucalyptusboom met een niet al te dikke stam, maar aan de voet stond laag struikgewas. In gehurkte houding gaf dat net voldoende dekking. Mijn nood was zeer hoog, dus kon ik ook niet al te kieskeurig zijn. Opgelucht zakte ik door de knien. De inhoud van mijn blaas bleek groter dan de afstand tot mijn reisgenoten. Ik was nog niet klaar toen de voorhoede verscheen.

"Look, what een lovely tree over there", riep een mevrouw in vervoering. Ik begreep dat zij mijn boom bedoelde. Ik zakte verder door mijn hurken. Ik hoorde geklik van een fototoestel. Het werd nog drukker op het pad.

"Look here, isn't it beautiful that tree over there?" Ik hoorde alweer geklik achter me. De groep bleef staan en werd steeds groter. Zo gaat dat met groepsreizen. Als kuddedieren delen ze de bezienswaardigheden. Ze namen er alle tijd voor. Ik durfde me niet te verroeren. Ik drukte mijn billen dieper in de aarde. Een paar mieren kropen verstoord om mijn voeten. Het werd pijnlijk. Die glurende fototoestellen maakten mij zenuwachtig. De boom die ik bewaterde moest wel een bijzonder exemplaar zijn. Eindelijk vervolgde de meute haar weg.

Stijf en stram herrees ik uit het struikgewas. Nieuwsgierig bekeek ik mijn boom. Niks bijzonders, een gewone eucalyptus. Toen blies er een zuchtje wind door de takken. Er ging een lichte trilling door de boom heen. Net een kloek die opgelucht haar vleugels schudde, nadat ze haar jong voor het gevaar had verborgen. Ik heb haar dankbaar toegeknipt. Die boom begreep me. Dat voelde ik aan mijn water. Daarkunnen ontwerpers van plaskasten nog wat van leren.

Roelie de Weerd

Nieuws van het Bomenfront

Edwin Koot

Aktie voor het behoud van bomen levert altijd wat op al is het niet altijd het behoud van die ene boom. Vaak blijkt met een kleine aanpassing van het bouwplan een boom opeens niet meer in de weg te staan. Soms is het echter niet meer mogelijk om het bouwplan aan te passen, zijn de financiële belangen te groot en moet de boom alsnog gekapt worden. In dat geval is het zaak om daar via kranten en andere media veel aandacht aan te besteden. Zo probeert de Bomenstichting de gemeente ertoe te bewegen de rest van haar bomenbestand beter te beschermen.

Groningen

In de gemeente Groningen wordt enthousiast het ene plan na het andere gelanceerd. Voor het ene moeten nog meer bomen verdwijnen dan voor het andere. Bewoners aan de Petrus Campersingel komen er begin november 1993 achter, dat 60 bomen langs de singel op een kaplijst staan omdat op die plek een vijver is gepland. De architect vindt kennelijk dat zijn kantoorgebouw op die manier beter uitkomt. De bewoners steken de koppen bij elkaar en er wordt een actieplan gesmeed. Er wordt gekozen voor een zeer gedegen aanpak. De groep splitst zich op in verschillende subafdelingen, ieder met een eigen verantwoordelijkheid. Een deel zet een handtekeningenaktie op touw. Een ander deel onderzoekt de juridische mogelijkheden om bezwaar te maken tegen de kap. En dan is er ook nog een groep die zich bezig houdt met de publiciteit.

Er komen aktieborden bij de bewuste bomen en de pers besteedt veel aandacht aan de hele aktie. Uiteindelijk zegt de wethouder toe dat de geplande vijver niet doorgaat en dat naar alternatieven gezocht gaat worden. De bewonersgroep is er nog niet geheel gerust op dat alle bomen daadwerkelijk gespaard zullen worden voor het bouwplan. Men houdt daarom de vinger aan de pols en besluit bijvoorbeeld om verkleed als Sinterklaas en Zwarte Pieten een bezoek te brengen aan een gemeenteraadsvergadering. De pers is er getuige van dat de Burgemeester en verantwoordelijk wethouder een chocoladeletter kado krijgen als dank voor het sparen van de bomen. Maar Sint kan het niet nalaten ook een vermanend woordje toe te spreken: "Volgende keer beter op de bomen letten als je plannetjes maakt, hè".

De ongerustheid van de bewonersgroep blijkt gegrond. Eind november wordt er een nieuwe kaplijst

gepubliceerd. Een deel van de bomen langs de singel moet verdwijnen voor een nieuwe toegangsweg. En tevens gaan er geluiden op om de overige bomen op te snoeien opdat het te bouwen kantoorgebouw beter zichtbaar wordt. De bewonersgroep dient een schorsingsverzoek in bij de Raad van State. En dit wordt gelukkig gehonoreerd. De gemeente mag niet kappen voor alle bezwaren zijn gehoord. Een ander positief punt is dat een politieke partij het geharrewar van het gemeentebestuur zat is en zich sterk maakt voor invoering van de door de Bomenstichting en Vereniging Stads- werk opgestelde bomenverordening. Om zo te komen tot een betere bescherming van het gehele Groningse bomenbestand.

Bepaald geen vriendelijk protestbord. De ernst van de aktie in Groningen is wel duidelijk. foto: Edwin Koot

Dordrecht

De geschiedenis in Dordrecht voert ons terug naar februari 1992. Op dat moment wordt het omwonenden van het Kasperpad duidelijk dat een 80 jarige

moerascypres niet te handhaven is in een bouwplan, omdat de boom op een plek staat waar een balkon van een huizenblok gepland is. Een telefontje naar de dienst openbare werken lijkt voldoende. Het huizenblok kan toch naar voren geplaatst worden, of anders kan de boom toch verplant worden? De gemeente ziet daar niets in en de kapvergunning wordt afgegeven. Daarmee is

Het laatste stukje van de omstreden es in Dordrecht.
foto: Gerard Traarbach

de Dordtse moerascypres-affaire geboren. De Raad van State oordeelt dat het publiek onvoldoende mogelijkheid tot bezwaar heeft gekregen en schorst daarom de kapvergunning. De gemeente schrijft een hoorzitting uit. Op deze hoorzitting blijkt dat de gemeente Dordrecht deze moerascypres helemaal geen bijzondere boom vindt. Wel komt zij met een alternatief. De buurt krijgt een andere, grote boom terug op een nader te bepalen centrale plaats.

In de plaatselijke pers zijn intussen tientallen stukjes over de moerascypres-affaire verschenen en zelfs de landelijke pers wordt gehaald. Er worden open dagen georganiseerd door de buurtbewoners, waarop meer dan 100 mensen de boom komen bekijken. De buurt gaat niet op het ruilvoorstel van de gemeente in. Daarop wordt een nieuwe kapvergunning voor deze boom uitgeschreven. De gemeente ontvangt hierop maar liefst 467 bezwaarschriften, onder andere van de Bomenstichting en het Wereld Natuur Fonds. Maar deze brengen de gemeente niet op andere gedachten. Het belang van de woningbouw is te groot. Bovendien blijkt de plaatselijke kapverordening niet toereikend om de boom te kunnen sparen. Op 7 september wordt de moerascypres gekapt.

De gemeente zegt veel van deze affaire geleerd te hebben en belooft beter met haar bomenbestand om te gaan. Maar er is een nieuwe affaire voor no-

Dagboek rond een es

28-1-1993 Mijn buurman komt ons vertellen dat hij een kapvergunning heeft aangevraagd voor de achter ons huis staande boom, een es van circa 19 meter hoogte. De boom staat in de tuin van de burens tegen de schutting aan, de helft van de kroon hangt over onze tuin.

1-2-1993 Ik schrijf een brief aan de Plantsoendienst van Dordrecht (DOV) met het verzoek geen kapvergunning te verlenen voor deze boom.

Enige weken later komt een medewerker van de plantsoendienst kijken naar de es, zowel bij mijn burens als bij mij in de tuin en hoort onze verhalen aan. Hij lijkt positief, maar ...

16-3-1993 We krijgen een brief van de DOV met de mededeling dat de kapvergunning toch wordt verleend.

24-3-1993 Publikatie van de kapvergunning. Op dezelfde dag hebben Elly van Duinen en ik een gesprek met de wethouder. Dit gesprek levert niets op. Tot de hoorzitting worden er tien bezwaarschriften ingediend. De bedreigde es wordt onder de aandacht van de Dordtse bevolking gebracht door publicaties in de Dordtenaar.

2-6-1993 Op de hoorzitting blijken de standpunten zich verhard te hebben en zetten burens en anderen zich maximaal in om de es gekapt te krijgen.

Eind juni De bezwaarschriften worden ongegrond verklaard. De es mag worden gekapt. We dreigen met een kort geding, maar de tegenpartij verklaart niet te kappen totdat de Raad van State uitspraak doet over het schorsingsverzoek.

Als een aanbod, de boom te snoeien en de kosten te delen wordt afgewezen, beginnen we een laatste actie. We starten een affiche-actie "Red de Es".

Het affiche wordt door ons verspreid en komt overal, vooral in de Dordtse binnenstad, te hangen. Ook verspreiden we kaarten met de tekening van de es met het opschrift "spaar de es"; deze worden ook naar de burens gestuurd. Ook verschijnen er weer artikelen in de Dordtse dagbladen en nu ook ingezonden brieven van de 'tegenstanders' van de boom. Op deze brieven geef ik steevast een reactie.

30-8-1993 De wethouder doet de burens een aanbod: Gratis snoeien en periodiek bijhouden door de knotploeg van de Natuur- en Vogelwacht. 's Avonds ontstaat er een handgemeen omdat de burens een over onze tuin hangende tak willen afzagen.

7-9-1993 Behandeling van het schorsingsverzoek bij de Raad van State. Een dag later volgt de afwijzing.

11-9-1993 Een boomrooibedrijf kapt de es.

Vijftien jaar hebben we heel veel genoten van de aanwezigheid van de prachtige es, wij hielden van deze boom. We missen hem elke dag.

Gerard Traarbach

dig alvorens deze belofte tot concrete daden wordt omgezet. Op nog geen steenworp afstand van de plek waar eens de moerascypres stond, ontstaat in begin 1993 een fikse burenruzie omtrent een es. Aktievoerster van het eerste uur, mevrouw E. van Duinen, is inmiddels contactpersoon van de Bomenstichting en zet zich samen met de familie Traarbach volledig in voor het behoud van de es. Opnieuw blijkt de gemeente echter geen vuist te willen maken voor deze boom.

In de plaatselijke pers staan bijna dagelijks berichten over deze nieuwe boom-affaire. En het wordt ook duidelijk dat deze affaire niet alleen staat. De gemeente wil op de Noorderdijk een monumentaal pand naar achteren verplaatsen om de dijk op te kunnen hogen. Pal achter het pand staat echter een monumentale beuk die met geen mogelijkheid te verplanten is. De verontwaardigde reacties zijn

zo hevig dat de gemeente besluit om de dijk elders op te hogen.

Al deze akties lijken nu wel tot iets positiefs te leiden. Onze contactpersonen ter plaatse zijn op dit moment in onderhandeling met de gemeente over aanpassingen van de bestaande kapverordening. Ook wordt onderhandeld over een op te richten Bomenfonds Dordrecht. De bedoeling is dat particulieren uit dit fonds subsidie kunnen krijgen voor onderzoek of een opknapbeurt van hun boom. Het fonds wordt gedeeltelijk gevoed door de opbrengst van de op deze bladzijde afgedrukte zeefdruk (formaat 55 x 60 cm) 'Fraxinus excelsior', ontworpen door L. Jonkers, welke voor f 85,- te koop is. De zeefdruk kunt u bestellen bij de heer Traarbach, Kromhout 139 in Dordrecht, telefoon 078 -130 742

Honderdjarige beuk verplaatst

Dertig meter is een beuk aan de Berg en Dalseweg in Nijmegen verplaatst om ruimte te maken voor de bouw van een woon- en kantorencomplex. Het hele kijkspel duurde nog geen kwartier, maar daar was wel een jaar van voorbereiding aan vooraf gegaan. De projectontwikkelaar moest 80 mille voor de verhuizing op tafel leggen.

De beuk, een *Fagus sylvatica* 'Atropurpurea', heeft een stamomvang van drie meter en een kruinhoogte van twintig meter. De kluit is ongeveer zes bij zes meter. Alleen de kluit heeft al een gewicht van 75 ton. Totaal moest er 85 ton worden getild. Daarvoor was een 400 tons kraan nodig. De Nationale Bomenbank uit Sliedrecht klaarde de klus. Vorig jaar hadden ze ook al twee honderdjarige bomen verplant bij het Stadskantoor in Schiedam. Toen ging het om een zomereik en een valse acacia.

Met de voorbereidingen voor het verplanten van deze beuk waren ze al in het voorjaar van 1993 begonnen. Daarvoor hadden ze rondom de beuk een sleuf gegraven die weer met bomengrond was opgevuld voor de vorming van nieuwe wortels. Een paar dagen voor de verplaatsing werd de kluit onderheid. Zeven profielbalken met een lengte van zeven meter werden onder de kluit doorgeperst en twee onderslagbalken voor de bevestiging van de hijsogen. Daarna werd de kluit ingegaasd en zijn de hijsbanden door de kroon van de boom aangebracht, hierbij moest het juiste hijspunt bepaald worden, zodat de boom in evenwicht zou blijven tijdens het verplaatsen. Piet de Winter van de Nationale Bomenbank heeft er alle vertrouwen in dat de beuk aanslaat op zijn nieuwe stek. Het is dezelfde omgeving, met dezelfde

de grond en dezelfde waterstand als op de oude plek. Op die plaats zit namelijk een leemlaag op 1,20 meter diep. Tot die diepte is de kluit uitgegraven, zodat er geen wortels verloren zijn gegaan. De beuk wordt verankerd met zware boompalen en de komende twee jaar 's nachts beregend. op zijn nieuwe plek staat de beuk middenin de binnentuin van het nieuw te bouwen appartementen complex.

Roelie de Weerd

Toch een langer leven voor de bomen op de Koerheuvel?

Aart de Veer

In het 5e nummer van Bomennieuws van 1991 berichtten we over drie monumentale bomen rond de voormalige watertoren annex restaurant 'de Koerheuvel' in Rhenen (Utrecht). Het gaat om twee paardekastanjes en een zomereik. Deze zouden moeten wijken in verband met de verbouw van de toren tot appartementencomplex en de aanbouw van eengezinswoningen. Het bouwplan was door de gemeenteraad goedgekeurd en er leek weinig meer voor de bomen gedaan te kunnen worden. Een handtekeningenactie onder de bevolking en een herzien standpunt bij enkele raadsfracties mocht niet meer baten.

De Werkgroep Milieubeheer, de Bomenstichting en enkele particuliere omwonenden lieten het er niet bij zitten en wisten de gemeente tot een heroverweging te krijgen. Deze hield in dat de eik zou worden gespaard, een van de paardekastanjes flink zou worden gesnoeid en de andere gekapt. Het laatste zou in de omgeving met jonge beplanting worden gecompenseerd. Het bouwplan werd niet aangepast. In januari 1992 dienden wij een bezwaarschrift bij de gemeente in, omdat de belangen van deze bijzondere bomen onvoldoende werden gediend. De gemeente kwam opnieuw met een heroverweging die wat betreft de tweede

paardekastanje (die het dichtst bij de watertoren staat) inhield dat deze ca. 80-jarige boom (hoogte ca. 17 m; omvang ca. 3,50 m) 20 m naar het westen verplant zou worden (en gesnoeid). De Nationale Bomenbank zou het werk uitvoeren.

De protesterenden kwamen hierdoor voor een dilemma te staan omdat de gemeente in elk geval een poging had gedaan om hen tegemoet te komen. De verplanting werd echter door deskundigen (o.a. Leen Hoogstad van Arbori Arnhem) als duur en riskant beoordeeld. De Werkgroep Milieubeheer en de Bomenstichting gingen daarom in mei 1992 (toch) in beroep bij de Raad van State. Een klein jaar later toen de provincie een verklaring van geen bezwaar voor de bebouwing afgaf werd bovendien om schorsing van de beschikking gevraagd, omdat nu acuut gevaar voor de bomen dreigde.

Op 22 juni 1993 vond een zitting plaats van de afdeling Rechtspraak van de Raad van State, waarbij het verzoek helaas werd afgewezen. Ook het verzoek van de heer P. Zabel, een omwonende die behalve tegen de boomverplanting ook tegen de bestemmingsplanwijzing was, werd hiermee niet ingewilligd. Na de uitspraak begon men al snel met voorbereidingen voor de verplanting. De Nationale Bomenbank uit Sliedrecht voerde deze uit op 29 oktober 1993, zonder dat daar veel ruchtbaarheid aan was gegeven. Bijgaande foto geeft een beeld van het spectaculaire karwei.

De beschikking van de gemeente houdt in dat de boom de nodige nazorg krijgt. Zo zal de boom via een computergestuurd systeem in het groeiseizoen van water worden voorzien. De protesterenden proberen nu 'good losers' te zijn en willen de boom (en de andere, te snoeien, paardekastanje) het voordeel van de twijfel over een verder leven geven. 1994 wordt een spannend jaar, ook al omdat de bomen van de op handen zijnde bouw zouden kunnen lijden. (Op het moment dat dit stukje geschreven wordt is de bouw nog niet aangevangen; er loopt nog een kroonprocedure tegen de bestemmingsplanwijziging.) Zou dit vervolgvraagstuk dan toch nog goed aflopen?

De monumentale paardekastanje bij de Koerheuvel in Rhenen in de takels
foto: Hans Smulders

De grote opknapbeurt

Berceau te Venray in ere hersteld

De Bomenstichting ondersteunt met geld uit het Bomenfonds eigenaren van Monumentale bomen bij het opknappen van hun monument. In 'De grote opknapbeurt' houden wij u op de hoogte van de meest recente ontwikkelingen.

Nog niet eerder werd het opknappen van een berceau in deze rubriek besproken. Boomverzorger Frits Gielissen doet in het hierna volgende artikeltje verslag van zijn werkzaamheden.

De bidgang van het Vincent van Gogh Instituut
Het is september 1993, een zonovergoten nazomerdag geeft het rustige terrein met zijn imposante bomen in een fantastische sfeer. Op het terrein voert een 40 meter lang pad van granieten treden naar een heuvel. Langs het pad liggen brokstukken van mergel die ooit ornamenten aan gebouwen zijn geweest. Op de heuvel staat een ijzeren konstruktie die een 20 meter lange boog vormt, waarover de aan weerszijden staande beuken groeien. De beuken hebben een groot deel van de berceau overgroeid, maar hier en daar zijn ze naar het licht doorgeschoten en rijken tot zo'n 15 meter de hemel in. Sommige stukken van het ijzerwerk lijken verdwenen, maar hier en daar, als je goed kijkt, zie je dat de profielen volledig zijn overgroeid.

Werkwijze

Voor met het werk kon worden begonnen, werd eerst een plan gemaakt hoe de restauratie het best kon worden uitgevoerd. Begonnen werd met al het dode hout en de loszittende stukken ijzer te verwijderen. Daarna kon er goed bekeken worden welke takken konden blijven en tot welke dikte ze goed buigzaam waren. De overbodige takken werden gemerkt en later verwijderd. Dit nam zo'n twee dagen in beslag, waarna er een bos lange twijgen, uitstekend naar alle kanten, op de boog over bleef. Deze zijn vervolgens gebogen en zo regelmatig mogelijk over de boog geleid, zodat er geen gaten ontstonden. Meer dan we verwachtten, konden de takken goed

worden gebogen. Als bindmiddel gebruikten we stukken autogordel en bindbuis.

De gestorven beuken werden vervangen door nieuwe en een deel van de oude stammen en takken werd ingepakt met jute om schorsbrandschade door de zon tegen te gaan.

Het pad naar de heuvel toe werd aan beide zijde ingeplant met een taxushaag en bij iedere trap is aan weerszijden een vormtaxus gezet, want zo moet het er vroeger hebben uitgezien.

Frits Gielissen

IJzerwerk is in de loop der jaren overgroeid door de beuken.

*De beukenberceau, een bijzonder plekje in de tuin van het Vincent van Gogh Instituut
foto's: Frits Gielissen*

Eenheidsprijs '94 Methode Raad

De eenheidsprijs voor de berekening van de van bomen volgens de methode Raad is voor dit jaar door de gezamenlijke boomtaxateurs vastgesteld op f 10,35 per cm².

Bomenfonds gaat het vierde jaar in.

Als vervolg op het project 'Inventarisatie en Registratie van Monumentale bomen' werd in januari '91 begonnen met het actualiseren van het bestand door de Bomenschouw. Dit houdt in dat het register in een tijdsbestek van tien jaar volledig wordt nagelopen. Bezitters van geregistreerde Monumentale bomen kunnen vanaf die datum een beroep doen op het Bomenfonds voor een bijdrage om achterstallig onderhoud weg te werken. De Bomenschouw beheert het fonds.

*Els Vos neemt een groot deel van de administratie van het schouwwerk voor haar rekening
foto: Edwin Koolt*

Extra personeel

We hebben de omvang van het werk voor de Bomenschouw en voor het Bomenfonds onderschat. Al spoedig bleek dat het schouwwerk meer tijd in beslag nam dan was voorzien. Dit leidde ertoe dat aanvragen voor registratie, verzoeken om lijsten met overzichten van geregistreerde bomen en brieven

soms te lang bleven liggen. Gelukkig konden we met succes een beroep doen op de Banenpool-regeling en kon met ingang van oktober 1993 mevrouw Els Vos worden aangesteld. Zij zal vooral de administratieve kant van het schouwwerk voor haar rekening nemen, zodat Bomenschouw, Luc Noordman zich meer kan richten op de uitvoeren- de kant van het Bomenfonds.

minder kunnen besteden aan het opknappen van Monumentale bomen buiten de bebouwde kom. We laten door deze tegenvaller het hoofd niet hangen en zullen proberen om met hulp van sponsors in totaal meer te besteden dan in het afgelopen jaar.

Voor bomen binnen de bebouwde kom is daarvoor de aanzet in 1993 al gegeven. In samenwerking met het VSB fonds wordt in vele plaatsen een groot aantal bomen opgeknapt. In een volgend nummer kom ik daar op terug.

Indienen van subsidie-aanvragen

Een groot deel van de beschikbare bedragen voor 1994 is reeds toegezegd ter besteding. Voor het restant kunnen dus nog aanvragen worden ingediend. Ook als de fondsen op een gegeven moment zijn uitgeput, kan het zijn dat er onverwacht een donatie komt, waardoor nog niet gehonoreerde aanvragen toch aan bod kunnen komen. Aanvragen voor een bijdrage voor het opknappen kunnen worden ingediend bij de Bomenstichting, t.a.v. Bomenfonds, Oudegracht 201 bis, 3511 NG Utrecht.

Frank Moens

*U zal Luc Noordman ongetwijfeld eens tegenkomen, op pad voor de controle van Monumentale bomen.
foto: Frank Moens*

Bomenfonds in 1994

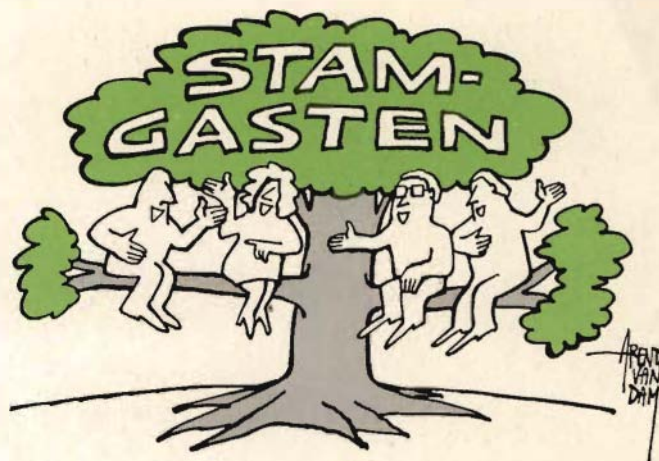
Voor zowel binnen als buiten de bebouwde kom zijn de beschikbare gelden voor 1993 vergeven. Voor dit jaar is er voor bomen buiten de bebouwde kom minder geld beschikbaar omdat de subsidiegever het Ministerie van LNV een korting van 8% heeft doorgevoerd. Dit betekent dat we f 8.500,-

Bijdrage van uitvaartkistenfabriek Bogra

De Bomenstichting eind vorig jaar een toezegging van de firma Bogra uit Enkhuizen gekregen. Ter gelegenheid van het 25-jarig dienstjubiläum van de directeur van deze uitvaartkistenfabriek, de heer Boon, was de genodigden gevraagd i.p.v. een kado aan de jubilaris te geven, een bedrag over te maken voor het Bomenfonds. De bijdrage zal - heel toepasselijk - uitsluitend worden gebruikt voor het opknappen van bomen op begraafplaatsen. Op 8 februari werd een begin gemaakt met restauratiewerk op de Joodse begraafplaats in Ouderkerk aan de Amstel. Een monumentale es onderging een grondige snoeibeurt. Zeven iepen krijgen dit voorjaar een injectie tegen de iepenziekte.

Al een decennium betrokken bij de uitgave Bomennieuws, dat in die jaren groeide van een nieuwsbrief van vier bladzijden naar een compleet tijdschrift. In deze aflevering van stamgasten de man achter de schermen van het tijdschrift, eindredakteur en vormgever Frank Moens. Hij laat u kennismaken met zijn drijfveer om al jaren te werken voor het behoud van bomen.

De natuur is lastig

Dik tien jaar geleden solliciteerde ik op goed geluk bij de Bomenstichting. Niet omdat ik daar perse moest werken, maar omdat het werk bij een natuurbeschermingsorganisatie mij aansprak. Belangstelling voor bomen had ik wel (een groene opleiding), maar niet meer dan een gemiddelde groenvoorziener. Toen ik eenmaal aan het werk was, werd duidelijk waar de Bomenstichting precies voor stond en staat en is mijn belangstelling voor bomen aanzienlijk toegenomen. Toch niet zo veel dat ik lid ben geworden van bijvoorbeeld de Nederlandse Dendrologische vereniging of de Kring Praktiserende Boomverzorgers. Mijn belangstelling gaat meer uit naar het mensen duidelijk maken dat bomen, in feite de gehele natuur, zo essentieel zijn voor ons bestaan. En dat we daar zuinig mee moeten omspringen. Niet voor de bomen, want die overleven ons hoe dan ook wel, maar heel egoïstisch, voor onszelf, want we kunnen niet zonder. Om het belang van de natuur duidelijk te maken is het fenomeen boom een goed aanknopingspunt.

In de afgelopen jaren is het mij wel duidelijk geworden wat eraan schort. De huidige mens - in onze westerse beschaving - is vervreemd van de natuur, van zijn omgeving en eigenlijk van zichzelf (dit laatste laat ik verder maar buiten beschouwing). Men is gewend alles naar z'n hand te zetten en men accepteert geen ongemakken. De natuur is zo'n ongemak. We leven er niet mee, maar strijden ertegen op alle fronten. De verstedelijking heeft dit uiteraard in de hand gewerkt.

Hoe vaak ik niet te horen krijg van: "We worden gek van de zaadjes, je kan je kopje koffie niet buiten neerzetten of het zit vol met die troep"; "Die rotbomen zitten onder die gore bloesem (mooie tegenstrijdigheid), heel je terras onder die glibberige rommel!"; "Dat verrekte pluus van die wilgen elk jaar in mijn slaapkamer, ik moet wel twee keer per dag

stotzuigen"; "Mijn auto staat geparkeerd onder bomen, linden zijn 't, geloof ik. En elke week zit mijn auto onder die vieze kleverige smurrie. Als ik hem niet tijdig was, wordt het nog zwart ook!"; "Mijn burens hebben een grote boom en elk jaar laat die zijn blad vallen, precies op mijn dak. Ik moet dan weer

de ladder op om de goot leeg te baggeren. Ik ben het zat en de boom moet nu maar weg".

En zo kan ik nog wel even doorgaan. Over het ergste heb ik het nog niet eens gehad, de zon. Als die niet van zonsopgang tot zonsondergang, onafhankelijk van het jaargetijde staat te blakeren op je terras dan deugt het niet. De bomen, vooral die van de burens, zijn er de schuld van dat je gezicht geen zomerse kleur krijgt, want die staan nou net voor die zonnestraal als je om vijf uur van je werk thuis komt en nog even die straal wilt opvangen. Het blijkt ook dat mensen zo weinig benul hebben van wat een boom nou eigenlijk is. Velen zien een boom als een handige paal. Je kan er van alles mee doen, maar dat hij leeft en groeit? Voor bomen is het vervelend dat ze niet direkt kunnen reageren als ze worden beschadigd. Neem bijvoorbeeld de automobilist die dag in dag uit bij zijn thuiskomst zijn bumper net even tegen de boom aandrukt. Zo van: dan hoef ik mijn handrem niet te slijten. Elke keer wordt het levende deel van de boom dat vlak onder de bast zit hierdoor geraakt. Er ontstaan wonden en vergroeiingen, waardoor het voortbestaan van de boom in gevaar komt. In ieder geval zal het hierdoor nooit een mooi volwassen exemplaar worden.

Bomen zijn een onderdeel van de natuur en door hun vorm is het mogelijk om ze te gebruiken in onze directe omgeving. Duizenden bomen worden per jaar geplant. Waarom? Omdat ze mooi zijn? Natuurlijk, maar er zit veel meer achter. Veel daarvan ervaren we onbewust. We worden ons vaak

pas van de aanwezigheid van bomen bewust als ze er niet meer staan. Gelukkig zijn er nog mensen die dit wel in de gaten hebben en die moord en brand schreeuwen als hun dierbare bomen door de kettingzaag worden bedreigd.

De taak van de Bomenstichting - mensen boombewust maken - is nog lang niet voltooid. Misschien dat je het

ook wel 'omgevingsbewust maken' moet noemen, want het zijn niet alleen de bomen waar onzorgvuldig mee wordt omgesprongen. De mens moet zich van zijn arrogante houding tegenover de natuur ontdoen en weer respect krijgen voor zijn omgeving. Dit begint al bij de boom voor de voordeur.

De huidige mens - in onze westerse beschaving - is vervreemd van de natuur, van zijn omgeving en eigenlijk van zichzelf ...

Frank Moens

In de natuur is niets

Zeven jaar na de ijzelramp

Roelie de Weerd

Een dikke laag ijs, maakte op 2 maart '87 van elke boom of struik een flonkerend sieraad. foto: Hans Gierveld

Toen ik op maandagochtend 2 maart 1987 uit het raam keek kon ik mijn ogen niet geloven. In één nacht was mijn uitzicht veranderd in een kristallen sprookjeslandschap. Alles was bedekt met een centimeters dikke laag ijs. Het was oogverblindend. Elk takje, elk twijgje, elke knop en elk grassprietje was een flonkerend sieraad geworden. Het twinkelde en schitterde als een immense uitstalling van een glasblazerij. Het was een onbeschrijflijke schoonheid. Ik heb de beelden opgeslurpt. Een paar berkebomen in mijn blikveld hadden hun toppen naar de grond gebogen. Het leek een eerbetoon voor de schepper van al dit schoons.

Verwoestende schoonheid

Van een oude eik was de kop uitgebroken en de stam gescheurd. De takken waren als lucifershoutjes afgekapt. De prachtige eik was veranderd in een ravage. Het gewicht van het ijs was teveel geweest. Pas toen drong tot mij door wat er zich de afgelopen

nacht had afgespeeld. Toen ik buiten liep zag ik nauwelijks een onbeschadigde boom. De ijzelramp was een drama met een verwoestende schoonheid.

Volgens de nieuwsberichten waren de gevolgen catastrofaal. De bossen en het landschap in de provincies Drenthe en Groningen zouden blijvend zijn beschadigd. Staatsbosbeheer maakte zich zorgen over de wegwijnende bomen, die een ideale broedplaats zouden zijn voor de bastkever. De Stichting Landschapsbeheer berekende dat de schade aan landschapsbepalende bomen zo'n 1,3 miljoen gulden bedroeg. De schade aan potentieel waardevolle bomen werd begroot op 4 miljoen gulden. De totale schade aan gemeentelijke en particuliere beplantingen werd geschat op respectievelijk 40 en 15 miljoen gulden. De schade aan bomen langs provinciale wegen zou op 2,4 miljoen komen. En zo denderden de cijfers de eerste dagen over het ijzellofschap van Groningen en Drenthe. Men drong bij de overheid aan om het noorden te helpen. Drenthe was het ergst getroffen. Vooral de gemeentes Peize, Vries, Assen, Rolde

rekenen zich de ogen had uitgewreven, stak men

saamhorig de handen uit de mouwen om met de noodzakelijkste opruimingswerkzaamheden te beginnen. De wegen werden vrij gemaakt en levensgevaarlijke loshangende takken werden verwijderd. Vanuit het hele land kwamen nieuwsgierigen om met eigen ogen de verwoestende schoonheid van het kristallen noorden te bewonderen. Tegelijk met het smelten van het ijs smolt ook de belangstelling voor het gehavende noorden.

Aanpak in de gemeente Rolde

Medewerkers van de gemeenten zaten op de eerste dag van de ijzelramp met hun handen in het haar. Zoiets hadden ze nog nooit meegemaakt. De heer Dulling van de groenafdeling in Rolde vertelde dat zij het aanvankelijk heel drastisch en intensief hadden aangepakt. Ze hadden vier hoogwerkers ingehuurd. Al na een paar dagen bleek dat het op die manier veel te veel tijd en geld zou kosten. Na onderling overleg en bellen met andere gemeentes over hun aanpak besloten ze om alleen de beschadigde en gevaar opleverende takken te verwijderen. Op vormsnoei werd minder geteld. Vier weken lang zijn ingehuurde hoogwerkers in Rolde bezig geweest om de noodzakelijke takken te verwijderen. De opruimingswerkzaamheden hebben de gemeente Rolde totaal vier ton gekost. Net vóór de ijzelschade hadden waardevolle bomen in de gemeente een grote beurt gekregen. De schade in die bomen viel daardoor wel mee. De bomen die lang met hun koppen op de grond hingen hadden de meeste schade opgelopen. De sapstroom was daardoor afgebroken. Later vertoonden die bomen aangetaste toppen.

De gemeente Rolde zat in 1987 nog met een groot stuk achter-stallig onderhoud. Daarin waren ook de grootste klappen gevallen. Los van de ijzel-

onherstelbaar

schade kreeg de gemeente in 1989 een miljoen aan subsidie van het Integraal Structuur Plan (I.S.P.). Dat was een subsidiepot voor de drie noordelijke provincies om de werk-gelegenheid te bevorderen. Die pot werd aangewend voor algemeen achterstallig onderhoud. Op voordracht van Landschap Drenthe kwam ook Rolde hiervoor in aanmerking vanwege hun achterstallig landschappelijk onderhoud. Het was een project van drie jaar en werd uitgevoerd door de Heidemij. Bomen die onder de ijzelschade hadden geleden zijn tegelijk in dat project aangepakt. De rest van de ijzelschade (ook in de plantsoenen) is in circa vijf jaar na de ijzelschade meegenomen tijdens de normale onderhouds-beurten. Op die manier zijn de kosten geleidelijk uitgesmeerd.

Ijzelschade in de gemeente Assen

In Assen was ongeveer 80% van alle bomen beschadigd. Daar was de aanpak min of meer dezelfde als in Rolde, aldus opzichter de heer Bots. In allerijl werd eerst weggehaald wat direct gevaar opleverde. Dat gold ook voor de begraafplaatsen, want het gewicht van de afgevallen takken op de graven leverde gevaar op voor inzakken. Ook Assen had meteen een aantal hoogwerkers gereserveerd. Met hulp van militairen werden de doorgaande wegen vrijgemaakt. Het eigen personeel was in de maanden maart en april voornamelijk bezig geweest met de ijzelschade. Een ingehuurd hoogwerker nog tot midden juli en toen was het werk nog niet af. Zo'n 900 bomen jonger dan 10 jaar en 200 bomen ouder dan 10 jaar waren onherstelbaar beschadigd. Toch zijn ze heel terughoudend geweest met kappen. Assen heeft veel eiken als straatbeplanting. Daar zijn ook de klappen gevallen. Sommige eiken zijn gekandelaberd. Hierdoor werd de verhouding tussen kroonvolume en wortelvolume behoorlijk verstoord, maar ze zijn er goed doorheen gekomen. Enkele wilgen gaan nu noodgedwongen als knotwilgen verder door het leven. Men kon niet voorkomen dat er toch enkele esdoorns gekapt moesten worden. Daar had teveel spanning opgestaan. Ze hadden bovendien veel schade opgelopen door inwateren. Behalve de bomen had ook het plantsoen in Assen veel schade geleden. Hele stukken zijn tot de grond toe afgezaagd. De totale kosten van de ijzelschade in de gemeente Assen was ruim f 964.000.

Na zeven jaar hebben ook de bomen in Assen zich goed hersteld. In de winter zijn overal in de kronen de afgezaagde stompen te zien met daarop een uitbarsting van waterloten. Meneer Bots moest echt zoeken om me nog een extreem voorbeeld van een gehavende boom te laten zien.

Een uitzondering is de Groningerstraat in Assen, hoewel die niet onder de gemeentelijke verantwoordelijkheid valt maar onder die van Rijkswaterstaat. Langs de Groningerstraat stonden prachtige lindes. Daarvan was geen kroon onbeschadigd gebleven.

Rijkswaterstaat heeft die hele weg rigoureuus aangepakt en alle bomen gekandelaberd. Wat overbleef waren kale stammen. In de zomer van 1987 was het een triest gezicht. Van de lommerrijke straat was niets meer over. In de jaren daarna barstten de nieuwe loten aan alle kanten uit de stam. Nu zeven jaar later hebben ze al een aardige verjongde kroon gevormd, hoewel de kroon bij lange na niet in verhouding met de stam is. In de winter staan ze er mager en zielig bij en herinneren de staken nog aan het rampjaar. Schade in de bossen

De bossen hebben zich goed hersteld volgens boswachter Ram van Staatsboswachterij Borger. De grootste schade hadden de randen opgelopen. De eerste aanblik op die maandagochtend was een ravage. Daarom waren de eerste schadeschattingen ook zo hoog. Nadat het ijs wat begon te smelten kon men een paar dagen later de bossen in. Toen bleek dat de schade in de vakken

*Takken braken onder de ijslast als luciferhoutjes.
foto: Roelie de Weerd*

nogal mee viel. Met eigen personeel was men begonnen om de beschadigde bomen uit te zagen. De den en de fijnspar werden het eerst opgeruimd, omdat men bang was voor een explosie van de bastkever. Daarna zijn de larixen aangepakt. Maar van aantasting van de bastkever hebben ze nauwelijks last gehad. Ook niet van de dennescheerder en de letterzetter. De opruiming was een enorme klus. Een aantal hoogwerkers is weken bezig geweest om gevaarlij-

*De veerkrachtige berken kwamen na verloop van tijd weer overeind.
foto: Hans Gierveld*

ke takken te verwijderen. Toen men door het ergste heen was, werd voor de rest een meerjarenplan gemaakt. Vijf jaar lang is de opruiming in de dunning meegenomen. De uiteindelijk schade

bleek een fractie te zijn van het bedrag dat in eerste instantie was geschat.

Volgens de heer Ram is een storm veel erger voor de bossen. Je krijgt dan het soldateneffect. Als er één boom om gaat sleurt hij de anderen mee. Bij de ijzelschade zakten alles door het gewicht naar beneden. Bij veel den-nen was dat nog heel goed te zien. De onderste helft van die den-nen is volkomen kaal. De toppen konden het gewicht nog net aan. De grotere takken halverwege de stam, die meer ijs te dragen hadden, braken af. Op hun weg naar beneden knapten ook de daar onder hangende takken als luciferhoutjes.

Uit Den Haag is nooit enige financiële steun gekomen. Niet voor de gemeentes, niet voor Staatsbos-beheer en evenmin voor de particulieren. Iedereen heeft de schade met eigen middelen moeten opvangen. Wel bleek men in Den Haag bereid te zijn om geld beschikbaar te stellen voor een project

om langdurige werkelozen mee te laten helpen de schade aan te pakken. Dat is geen succes geworden.

Particulieren en de ijzelschade

Ook bij particulieren was er een behoorlijke schade. In Drenthe staan veel prachtige meer dan honderd jaar oude eiken bij de even oude boerderijen. Die bomen hebben het ook zwaar te verduren gehad. Helaas is daar weinig of niets aan gedaan. Particulieren konden het zich niet permitteren een hoogwerker in te huren om de beschadigde takken te verwijderen. Ze lieten het maar zo. Het gevolg is dat er nu nog

veel beschadigde bomen staan met lelijke takbreuk. Ook hebben veel stammen last van inwateren. Een opknopbeurt zou aan die bomen goed besteed zijn. Want ze zijn wel landschapsbepa-

Onder 34 gemeenten in Drenthe werd een enquête gehouden over de ijzelschade van maart 1987.

- Het totaal aantal bomen in die 34 gemeenten was 462.452. Het betrof bomen langs wegen, lanen, straten, brinken en solitaire in plantsoenen. Geen singels, bosplantsoenen en dergelijke.
- Het aantal licht beschadigde bomen was 132.497. Bomen werden als licht beschadigd aangemerkt wanneer de EHBO-kosten rond de f 100 bedroegen.
- Het aantal zwaar beschadigde bomen was 74.578. Bomen werden als zwaar beschadigd aangemerkt wanneer de EHBO-kosten circa f 400 bedroegen.
- Het aantal onherstelbaar beschadigde bomen jonger dan 10 jaar was 10.841. De vervanging van bomen jonger dan 10 jaar d.m.v. herplant werd begroot op f 100 per boom.
- Het aantal onherstelbaar beschadigde bomen ouder dan 10 jaar was 10.867. Vervanging van bomen ouder dan 10 jaar d.m.v. herplant werd begroot op f 400 per boom.

lend, al staan ze op particulier terrein. In Amen sprak ik boer Koekoek, die een tiental oude eiken op zijn erf heeft staan. Hij wees mij op enkele beschadigde exemplaren voor zijn boerderij. Ook hij vreesde dat die er alsnog aangaan. Maar hij kan zich niet veroorloven die op eigen kosten op te laten knappen.

De ijzelschade na zeven jaar

We zijn nu zeven jaar verder. Hoe verwoestend is de ijzelschade geweest? Was 2 maart 1987 een catastrofale dag voor de bomen en bossen in Groningen en Drenthe? Zijn ze inderdaad blijvend verminkt? Heeft het herstellen van die schade miljoenen gekost?

Na alle negatieve geluiden over de toestand van onze bossen in het algemeen, is het een opluchting een positief geluid te kunnen laten horen over de gevolgen van de ijzelschade.

Het valt allemaal best mee volgens de betrokken groenmensen in het noorden. "In de natuur is niets onherstelbaar," zei een medewerker van Staatsbosbeheer, toen ik hem vroeg naar de gevolgen van de ijzelschade. In de zomer, als de bomen gehuld zijn in een groen bladerdak, valt er weinig rampzaligs meer te bespeuren.

Het menselijk ingrijpen is alleen in de winter heel goed te zien als de silhouetten van de boomkruinen zich helder afsteken tegen de lucht. Want er is heel wat gezaagd en gekapt in die eerste weken van maart 1987. Vrachtwagens vol hout zijn er afgevoerd.

Ook in financieel opzicht is de schade meegeevalen, vergeleken met de eerste schattingen. Alleen de particuliere landschapsbepalende bomen kunnen nog wel wat extra aandacht gebruiken. Want al is in de natuur niets onherstelbaar, toch moeten wij de natuur af en toe een handje helpen.

Duidelijk zijn de sporen van de ijzel nog te zien. Bomen moesten worden gekandelerd omdat veel takken waren beschadigd.

foto's: Roelie de Weerd

Katjes, verboden van een naderende lente, maar ook van een nieuw hooikoortsseizoen

Frank Moens

Ze hangen al vanaf de herfst aan de takken, maar in het voorjaar openbaren ze zich pas echt. De katjes van berken, elzen en hazelaars gaan, als de dagen weer beginnen te lengen, geleidelijk open. Het zijn de eerste bloeiende bomen in het nieuwe jaar. Soms moeten de mannelijke bloemen - want dat zijn de katjes - nog een fikse winterperiode trotseren, maar bij de eerste tekenen van het voorjaar komt het stuifmeel los en zal bij een windvlaag uit de bloem worden geblazen.

Wanneer de wind het stuifmeel meevoert spreken we van windbestuiving. Een andere manier van bestuiving gebeurt bijvoorbeeld door insecten, die het stuifmeel van de ene naar de andere bloem transporteren. Voor windbestuiving is veel meer stuifmeel nodig, omdat de kans dat een stuifmeelkorrel een vrouwelijke bloem bereikt niet groot is. Op mooie voorjaarsdagen kunnen we dan ook grote wolken stuifmeel uit bijvoorbeeld de hazelaar, met zijn meer dan een decimeter lange katjes, zien waaien.

Later in het jaar als de Grove den (*Pinus sylvestris*) bloeit, kunnen we de stuifmeelovervloed ook goed waarnemen. In die tijd zijn de randen van plassen in de bosspaden geel gekleurd. Ook de Taxus laat bij de geringste beroering door de wind, wolken pollenkorrels vliegen.

Het hooikoortsseizoen breekt weer aan

Het maandblad Bijen maakt in haar januari-nummer melding van allergische reacties van mensen op windbloeiende bomen. Tijdens de bloei van grassen is hooikoorts (niesbuien, loopneuzen, jeuken en tranende ogen) algemeen bekend en er zijn ook veel mensen die op een andere manier allergisch reageren. Van bomen is dit veel minder bekend. Van alle windbloeiers geeft de berk de meeste klachten. Tijdens het hoogtepunt van de bloei, eind april - begin mei, heeft men het meeste last. In Nederland valt het aantal klachten meestal wel mee, omdat de concentratie nooit zo hoog is. In Scandinavië daarentegen met de uitgestrekte berkenbossen is dit anders. Daar komt de zogenaamde berke-astma voor, die zich uit in benauwdheid. In Nederland beperkt zich dat tot eens in de 4 à 5 jaar, als het enkele dagen achtereen geschikt weer is voor de bloei. De overgevoeligheid voor berkestuifmeel gaat vaak gepaard met overgevoeligheid voor stuifmeel van hazelaar en els. Het bloeihoogtepunt ligt voor deze soorten in maart. Aangezien alle drie boomsoorten tot dezelfde plan-

tenorde behoren, zal het waarschijnlijk dezelfde stof zijn in het stuifmeel die de allergische reactie veroorzaakt.

Een ander verschijnsel is dat mensen die overgevoelig zijn voor berke-stuifmeel, dit vaak ook zijn voor appels. Het eten van appels heeft eenzelfde allergische reactie tot gevolg. De planten horen tot een geheel andere familie, maar er schijnt scheidkundig gezien toch overeenkomst te bestaan. Andere, veel voorkomende windbloeiers zijn de wilg en populier. De donzige katjes van de wilg botten al in januari/februari, maar de bloei vindt pas in de eerste helft van mei plaats. Het lijkt erop dat dit

Bloemen van de wilg (boven).

Sommige mensen zijn allergisch voor het stuifmeel uit de katjes van de berk.

stuifmeel geen allergische reactie teweegbrengt. Wel hoor je dat mensen 'allergisch' zijn voor het vruchtpluis dat de wilg en ook de populier enkele weken later in grote wolken voortbrengt en hier en daar voor enkele dagen een wit tapijt doet ontstaan. Deze reactie lijkt echter niets met allergie te maken, maar alles met de gedachte dat de natuur ons huis en erf vervuilt.

bron: Hooikoorts wordt niet altijd door grassen veroorzaakt, verschenen in Bijen, maandblad voor imkers - januari 1994

Aktievoeren voor behoud van bomen fors duurder

Frank Moens

Het aktievoeren voor het behoud van bomen via de gerechtelijke weg is veranderd. Met ingang van 1 januari is de Algemene wet bestuursrecht van kracht. Deze nieuwe wet is in de plaats van de bekende Wet Arob gekomen. De Algemene wet bestuursrecht geeft de regels voor het behandelen van bezwaar- en beroepsprocedures. Hoewel de procedure in grote lijnen gelijk gebleven is, zijn er toch enkele wezenlijke verschillen. Een daarvan: het flink verhoogde griffierecht kan als ontmoedigingsmaatregelen voor de particulier gezien kan worden. De nieuwe brochure *Bomen behouden - met recht!* van de Bomenstichting beschrijft de nieuwe procedure uitvoerig.

De Algemene wet bestuursrecht

De wet beschrijft de inspraak-, bezwaar- en beroepsprocedures voor een groot aantal wetten. Voor dit artikel beperk ik mij tot de veranderingen die in boombehoud-procedures spelen. Grote verschillen tussen de 'oude' Wet Arob en de 'nieuwe' Algemene wet bestuursrecht (Awb) zijn: beroep in eerste instantie bij de Arrondissementsrechtbanken; hoger beroep bij de Raad van State; termijnen waarbinnen bezwaar- of beroepschriften moeten zijn ingediend; griffierecht, de kosten voor de behandeling van een verzoek tot voorlopige voorziening of beroep. De Arrondissementsrechtbanken - met name de speciaal daarvoor in het leven geroepen administratieve kamers - nemen nu een belangrijk deel van de taak van de Raad van State over. Een

schorsingsverzoek of het 'treffen van een voorlopige voorziening', zoals het in de huidige wet heet, moet nu aan de President van de Rechtbank worden gericht. De Raad van State komt pas in beeld bij de behandeling van een hoger-beroepsschrift.

Ontmoedigingsbeleid?

Tot vorig jaar kon binnen dertig dagen worden gereageerd op een (bouw- of) kapvergunning. In de Awb is de termijn waarin na het verlenen van de vergunning een bezwaar kenbaar gemaakt kan worden verlengd tot 6 weken. Dit geeft de bezwaarmaker in ieder geval beter de gelegenheid

om goed beslagen ten ijs te komen en te proberen zoveel mogelijk medestanders te vinden. Aan de andere kant is het risico dat de eigenaar de boom velt binnen de bezwaar-termijn groter. *Om voortijdig vellen te voorkomen zouden alle gemeenten in hun boomverordening moeten opnemen dat het besluit (de vergunning) pas mag worden uitgevoerd als de bezwaartermijn is verstreken.* Als deze regel niet is opgenomen in de verordening, dan moet een ander redmiddel in stelling worden gebracht, namelijk het 'verzoek tot het treffen van een voorlopige voorziening' bij de President van de Arrondissementsrechtbank. Het bedrag voor behandeling is verviervoudigd en is nu f 300,-, voorwaar geen geringe stijging! De President kan bepalen dat dit geld door de tegenpartij moet worden teruggegeven als de bezwaarmaker in het gelijk wordt gesteld. Zeker een particulier zal zich een keer extra achter de oren krabben voordat hij of zij daartoe overgaat. Je kan je afvragen of dit bedrag bewust verhoogd is om de stroom bezwaarprocedures te verminderen. In ieder geval zal het wel dit effect hebben.

Stel dat - in het geval dat voortijdig kappen niet dreigt en u dus niet om een voorlopige voorziening moest vragen - uw bezwaarschrift door B&W wordt afgewezen dan kunt u in beroep gaan bij de Arrondissementsrechtbank. Hiervoor staat ook een termijn van zes weken in plaats van dertig dagen. Dit beroepsschrift wordt pas behandeld als er f 200,- is overgemaakt. Als u voor de zekerheid, zodat er niet tussentijds wordt gekapt, gelijktijdig ook een verzoek tot het treffen van een voorlopige voorziening in dient, kost dit f 300,- (was 150,-). Wanneer u het gelijk nog niet aan uw kant heeft gekregen, is hierna nog hoger beroep mogelijk. Daarvoor moet u naar de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State in Den Haag. Ook hier geldt weer de termijn van zes weken en het hoge griffierecht van f 300,-.

Rechtspersonen (verenigingen, stichtingen) betalen het dubbele van de genoemde bedragen. Geen geringe financiële aderlating voor organisaties die in het algemeen toch al niet zo kapitaalkrachtig zijn. Per geval kan - als tenminste alle mogelijkheden worden uitgebuit - een procedure

voor particulieren oplopen tot boven de duizend gulden. Voor rechtspersonen is dit ruim tweeduizend gulden.

Normaal gesproken zal het lot van een boom na de eerste bezwarenronde of na behandeling van een beroep bezegeld zijn. De kosten zullen dan respectievelijk f 500,- en f 1000,- zijn.

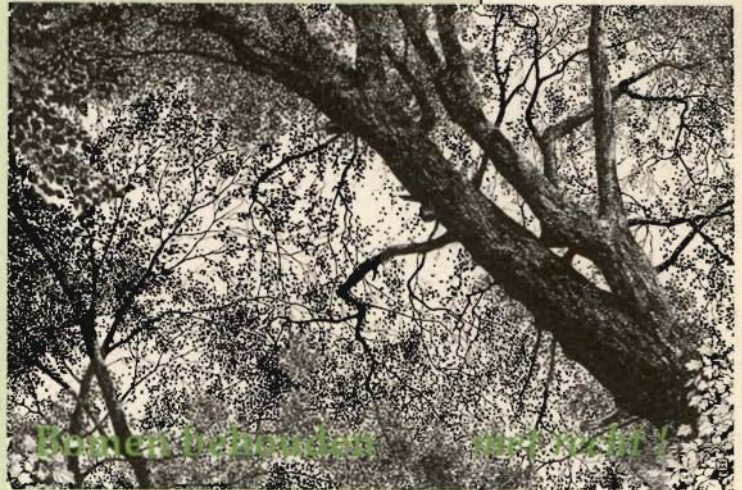
Samen sterk

Als u bezwaar wilt maken tegen een verleende bouw- of kapvergunning dan doet u er goed aan om medestanders te vinden en gezamenlijk een procedure te beginnen. Met meer personen kunt u de taken ook verdelen en bent u beter in staat zoveel mogelijk relevante informatie te vergaren en er veel publiciteit aan te geven. Samen kunt u ook beter de kosten opbrengen.

Bomen behouden - met recht

Om mensen te helpen bij het voeren van de bezwaar- en beroepsprocedure heeft de Bomenstichting de brochure 'Bomen behouden - met recht' uitgegeven. De brochure is geschreven door mr. Marijcke van Hasselt van de actiegroep 'Behoud de beuk' uit Apeldoorn. Naast algemene uitleg over de verschillende wetten en regels, geeft een stappenplan met uitvoerige uitleg precies aan, aan wie en wanneer u een bezwaar- of een beroepschrift moet doen uitgaan en wat de kosten zijn. Voorbeeldbrieven met allerlei praktische aanwijzingen vergemakkelijken het schrijven van uw eigen bezwaar of beroep. Een adreslijst van de Arrondissementsrechtbanken en andere instanties die met het behoud van bomen te maken kunnen hebben completeren het geheel.

Nieuwe brochure

Bestellen!

De Bomenstichting heeft in samenwerking met de actiegroep 'Behoud de beuk' uit Apeldoorn deze nieuwe brochure uitgegeven. 'Bomen behouden - met recht' kunt u te bestellen bij de Bomenstichting. Maak daarvoor f 9,50 (f 12,50 voor niet donateurs) over op girorekening 2108755 van de Bomenstichting te Utrecht o.v.v. Bomen behouden - met recht! Bedragen zijn inclusief porto.

4 en 5 juni

VARA's Vroege Vogels viert vijftiende verjaardag

Groots natuur- en milieufeest

Onder het motto 'Uit je bol gaan' bij natuur- en milieu-spektakel wordt het grootste milieufeest aller tijden voorbereid. In het weekeinde van 4 en 5 juni (Wereldmilieudag) 1994 viert het VARA-radioprogramma Vroege Vogels haar 15-jarig bestaan. Het feest wordt gevierd op landgoed Boekesteyn van Natuurmonumenten, Noordereinde 60 in 's Graveland. Alle grote Nederlandse natuur- en milieuorganisaties zijn uitgenodigd om het feest mee te vieren.

Tijdens de milieumanifestatie zullen traditionele natuur- en milieuthema's centraal staan, waarbij wordt ingehaakt op de belevingswereld van de gemiddelde Nederlander. Er zijn zes themavelden: Recreatie en vrije tijd, Natuur, Wonen en bouwen, Verkeer en vervoer, Landbouw en consumptie en De wereld/onderwijs.

De invulling van de thema's vindt plaats door de samenwerkende natuur- en milieuorganisaties. Ook de Bomenstichting vervult daarin een rol en is vertegenwoordigd in het thema Natuur. Tussen de

themavelden in kunnen de organisaties zich ook afzonderlijk en individueel presenteren en profileren.

'Uit je bol gaan' is het centrale thema. Op de meest uiteenlopende manieren is de wereldbol in veel van de activiteiten terug te vinden.

Uiteraard is het de bedoeling dat de bezoekers niet met de auto, maar met de trein naar de milieumanifestatie komen. Vanaf station Bussum-Zuid zullen zéér bijzondere, alternatieve vervoersmogelijkheden worden ingezet om de bezoekers op de plaats van bestemming te brengen. Het feest begint dus op het moment dat je de trein uitstapt. Iedereen is welkom en omdat je op een feest geen toegangskaartjes koopt is het gratis. Ook aan kinderen is volop gedacht. Er zullen activiteiten worden georganiseerd en er is een mogelijkheid tot kinderopvang aanwezig.

De achterliggende gedachte is 'Natuur en milieu zijn leuk en modern, en bevorderen de kwaliteit van het leven'.

Dendrologische overpeinzingen

De internationale naam van de Gele kornoelje

Pierre Lombarts

Met dit artikel begint een nieuwe serie in Bomennieuws. Pierre Lombarts, vice-voorzitter van de Nederlandse Dendrologische Vereniging (NDV) laat u kennismaken met eigenaardigheden en historie van bepaalde boomsoorten. In dit eerste artikel krijgt u ook een lesje in nomenclatuur, de regels voor benaming van de plantesoorten.

Boomkundigen

Vóór de toverhazelaar, Hamamelis, vanuit het thuisland Noord-Amerika en Oost-Azië zijn intrede in onze tuinen en parken deed, was de Gele kornoelje de vroegste geel bloeiende struik. Nederland vormt de meest noordelijke begrenzing van zijn areaal, dat is het gebied waarin de plant van nature voorkomt.

In februari of, afhankelijk van de temperatuur, soms pas in maart, ziet men ineens de scherpe belijning van de takken van deze grote struik of kleine boom schuilgaan achter een gele waas. Men ervaart zo'n kleine verandering in zijn omgeving vaak niet eens bewust.

Dendrologen spitsen dan hun oortjes. Dendroloog is een duur woord voor boomkundige.

Het zijn mensen, die zoveel mogelijk wetenswaardigheden over het uiterlijk van voornamelijk houtige gewassen trachten te vergaren. Vaak herkennen ze hieraan het schepsel en weten het te bewonderen. De NDV verenigt mensen die deskundig zijn (of willen worden) op het gebied van bomen. In NDV-verband wordt wetenschappelijke studie verricht, wordt informatie uitgewisseld (b.v. in het blad Dendroflora) en worden excursies georganiseerd.

Bij nadere beschouwing lijkt de gele gloed van de kornoelje veroorzaakt te zijn door een massale bloei op het naakte (bladloze) hout. De kleine gele bloempjes zijn verenigd in bundeltjes met een doorsnede van 3 cm. De kenmerkende knopstand - de knoppen zijn 2 aan 2 tegenover elkaar aan de twijgen gerangschikt - en de glimmend groene twijgen doen de dendroloog vrij zeker vermoeden dat het hier een *Cornus mas* betreft. *Cornus officinalis*

en *Cornus sinensis* die vrijwel op dezelfde manier en gelijktijdig bloeien kan hij gevoelig uitsluiten omdat deze niet winterhard zijn.

Linnaeus schiep orde in een bloeiende chaos

Planten hebben een naam, dat is nodig om het betreffende gewas aan te kunnen duiden en erover te kunnen spreken. De Romeinse schrijvers Vergilius en Ovidius en de Griekse heldendichter Homerus hebben het in hun werken over pijlen en werpspiesen, gemaakt van het gele-kornoelje-hout. De opdrachtgevers van de toenmalige wapenfabrikanten moesten de boom met de naam *Cornus*, en in het Grieks Kraneaia, kunnen noemen om aan te geven dat ze kwaliteitswapentuig wilden hebben, gemaakt van dat specifieke hout. Het is aan te nemen dat, gezien over grotere gebieden, dezelfde plant vele streekgebonden namen kreeg. Plantago bijvoorbeeld, de weegbree, een in de wereld veelvuldig verbreid kruid, of onkruid als men wil, kent 46 Engelse, 11 Franse, 106 Duitse en 75 Nederlandse populaire benamingen.

De Zweedse botanicus, Carl von Linné (Linnaeus) die leefde van 1707 tot 1778, schiep orde in de verwarrende naamgeving en loste het taalprobleem op door voor de benaming van geslachten en soorten het gebruik van de Latijnse taal voor te schrijven. Een plant heeft een geslachtsnaam:

Quercus, eik of *Cornus*, kornoelje. Naast *Cornus mas* zijn er nog tientallen Cornussen die aan het signalement van *Cornus* voldoen. Ze bezitten bijna alle die typische knopstand en omdat het blad zich hieruit ontplooit, de gelijke tegenovergestelde bladstand. Het blad heeft meestal 3-7 nerparen en nerven die boogvormig naar de bladtop toelopen. De besvormige rode vruchten hebben één steen of pit. De tientallen Cornussen kunnen onderling weer in een of meer details verschillen. Bijvoorbeeld de bloei valt op een andere tijd of de bast van het jonge hout heeft een opvallende rode winterkleur zoals bij *Cornus sanguinea*.

Het eerste deel van de naam geeft het geslacht aan waartoe de plant behoort, het tweede deel de soort. Beide zijn in het Latijn gesteld. De geslachtsnamen zijn bij van oudsher algemeen bekende planten vaak zo uit het Latijn of het Grieks overgenomen: *Quercus*, eik; *Pinus*, pijnboom; *Cornus*, kornoelje. Soms betreft het samenvoegingen: *Rhododendron*, rhodo is Grieks voor roos en dendron betekent boom: een boom die bloemen draagt, die de schoonheid van rozen evenaart. (In het gewone woordenboek zult u overigens 'rododendron' aantreffen.) Een andere keer eerde men verdienstelijke personen door een geslacht naar hen te vernoemen: *Fuchsia* naar de Duitser Leonard Fuchs of *Sequoia* genoemd naar Sequoyah, een Indiaan die de gesproken Chero-

Blad en bloeiwijze van de Gele kornoelje.
tekening: Pierre Lombarts

kee-taal omzette in schrift. Of het waren oorspronkelijk inheemse namen als *Sassafras*, waarmee gewezen wordt op de geneeskrachtige werking van de olie uit dit hout. *Nymphae*, de waterlelie, is genoemd naar de Griekse schone, de nymfen, die uit het water opzezen.

Ondanks zijn vroege bloei geeft *Cornus mas* in september-oktober rijkelijk, glanzend rode eetbare vruchten. Deze worden op de markten in Istanbul aangevoerd onder de naam kizilcik. Ze worden op azijn en hout ingelegd en als olijven gegeten. Ook schenkt men een kornoeljedrank die serbet heet. De Fransen weten er een alcoholische drank uit te persen die te koop is als Vin de Cornouille.

Variëteiten, economisch belangrijk

Planten opgekweekt uit zaad willen nogal eens een grote variatie vertonen. *Cornus mas* komt voor met betrekkelijk kleine, ongeveer kersgrote vruchten. Af en toe echter is er een plant te vinden met aanmerkelijk grotere kornoeljes. Deze kweekt men dan - zoals bij een gewas met een economisch belang - door met behulp van stekken, enten, oculeren of weefselculturen. Zo blijven de eigenschappen van die moederplant volkomen bewaard in de nakomelingen. Dergelijke selecties, cultuurvariëteiten, worden ook benaamd. Men kent nu bijvoorbeeld *Cornus mas 'Jolico'*, *Cornus mas 'Devin'* en *Cornus mas 'Red Stone'*. Het derde deel van de naam behoeft niet in het Latijn gesteld te zijn en begint met een hoofdletter, terwijl het geplaatst is tussen enkelvoudige hoog geplaatste aanhalingstekens. Er bestaat een geelbladige *Cornus mas*, die *Cornus mas 'Aurea'* heet (aurea is in het Latijn geel). We kennen een bontbladige *Cornus mas 'Variegata'*. Het derde deel van de naam kan slaan op een selectie vanwege de bloei, op groeivorm, ziektevrijheid e.d.

Iedere plant heeft zijn eigen verhaal

De bloei van *Cornus mas* is de voorbode van een naderende lente en daar zijn we zo langzamerhand weer aan toe, na ongeveer vier maanden tegen kaal hout aankijken. Maar de silhouetten van kronkelwilgen en krulacacia's zijn niet onaangenaam om te zien, zeker niet op momenten wanneer zich een laagje sneeuw in de grillige krommingen nestelt om er zo de willekeurige groei mede te onderstrepen. Platanen tekenen met hun stammen, machtige takken en twijgen hoog tegen de winterse lichten. Ze zijn gemakkelijk te herkennen aan de licht kakikleurige puzzelstukachtige onderbastvormen die vrijkomen door de grillige, willekeurige afbladdering van stukken mosgroene bast. Berkenstammen vrolijken de sombere winterse houtmassa op. Zonder blad vallen de torderingen (draaiingen) in de stammen van haagbeuken op en zien we de 'opgepoetste' glimmende mahoniebruine stammen van *Prunus serrula* met hun overdwarse lenticellen beter.

Er is nu buiten best wat te zien, in de zomer echter worden we overladen met een veelvoud van indrukken: blad, bloei en vruchten. De NDV organiseert dan excursies naar bezienswaardige plantenverzamelingen en objecten in binnen- en buitenland. Ieder jaar wordt speciale aandacht aan een bepaald geslacht besteed op de dendrologen-

Gele kornoelje in de Ardennen, getekend door Pierre Lombarts

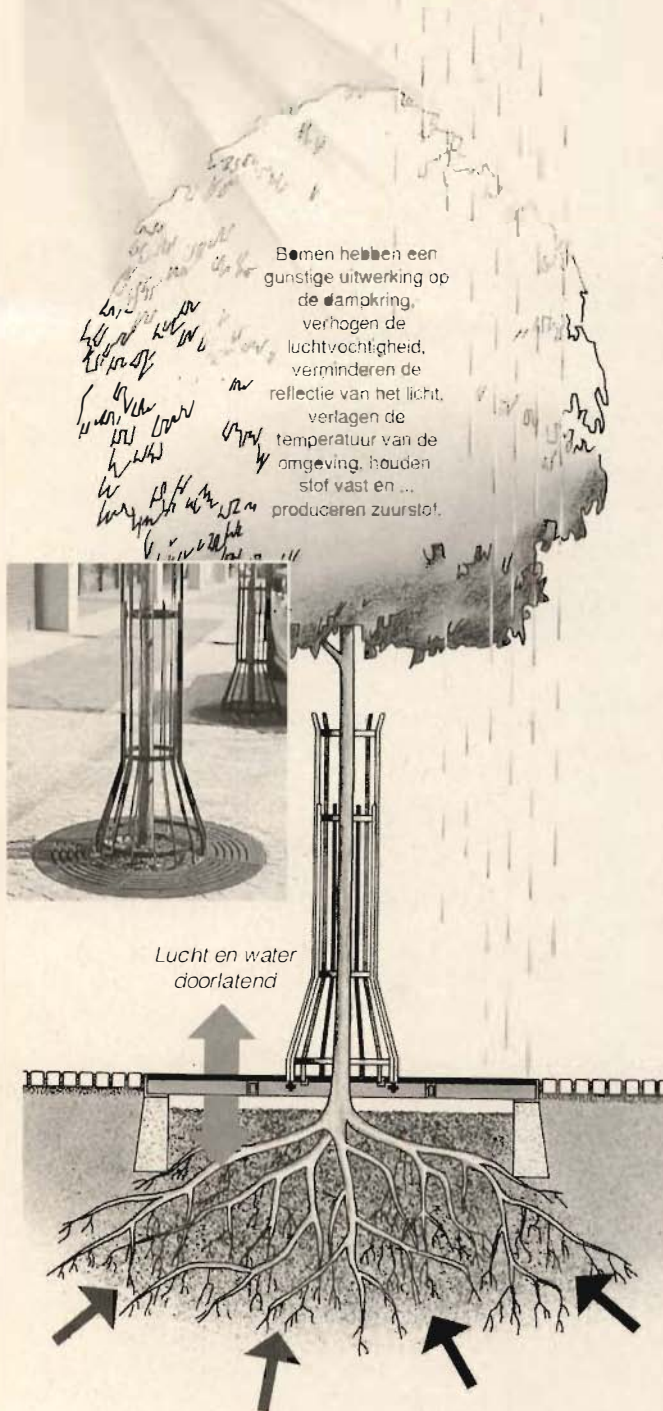
Deze Gele kornoelje staat in het register van Monumentale bomen beschreven. Hij is te vinden in de tuin van het Amsterdams gemeentearchief aan de Amsteldijk. De boom is geplant rond 1920 en is vijf meter hoog. Slechts enkele koermoeljes staan in het register, omdat deze soort overwegend als struik voorkomt.

dag, terwijl er in de winter enkele lezingen door specialisten gehouden worden, want zoals er veel over *Cornus mas*, de Gele kornoelje, te vertellen is, heeft iedere plant zijn eigen verhaal.

Secretariaat
Nederlandse Dendrologische Vereniging
p/a secretaris dhr. P.C. de Jong
Stamerweg 14
3941 XJ DOORN

Bomen in de stad

verhogen de kwaliteit van het milieu en dragen bij tot gunstige leefomstandigheden

Bomen hebben een gunstige uitwerking op de dampkring, verhogen de luchtvochtigheid, verminderen de reflectie van het licht, verlagen de temperatuur van de omgeving, houden stof vast en ... produceren zuurstof.

Lucht en water doorlatend

Stadsbomen hebben onze hulp nodig: systeem boomroosters en boomkorven kunnen daarbij hulpmiddelen zijn. Een uitgebreide kleuren-brochure over optimale levenskansen voor bomen in de stad ligt voor u klaar. Vraag hem aan!

Lees alles over uw **SIER- en MOESTUIN** in

DE AMATEURTUINDER

en ontvang korting op onze teeltinformatie 'Groentjes', tuinvideotheek, AVVN-winkelartikelen, bemestingsadviezen (f 25,-) en maak gratis gebruik van de Groenlijn.

Voor f 18,50 heeft u al een proefabonnement voor 1 jaar.

Een uitgave van het AVVN
Organisatie voor
Tuinierend Nederland

Schrijf naar: Kemphaanweg 1
1358 AA Almere
of bel: 036-5318536

VAN DAM
BOOMVERZORGING

SNOEIEN MET HOOGWERKER
OF KLIMTECHNIEK,
BOOMCHIRURGIE,
GROEISTOORNISSEN,
AFBOUW EN VELLING
VAN BOMEN,
ADVIES EN INVENTARISATIE

De Halmen 10
7383 BG Voorst
telefoon 05758 - 1588
of 06 - 52925113

Bomendienst

heidemij

Realisatie

Postbus 177, 7300 AD Apeldoorn

055-334411

Utrecht bomenstad

wetenswaardigheden
en verhalen over
Utrechts waardevolle
bomen

f 35,-

(incl. porto)

te bestellen bij de
Bomenstichting

Advies en Uitvoering

- Groeiplaatsverbetering
- Snoeiwerkzaamheden
- Verplantingen

oranjewoud Sectie Groen/Boombeheer

Telefoon 05920-44099

IN GESPREK MET BOMEN I

van vrijdag 17 juni - 17.00 uur tot zondag 19 juni - 16.00 uur

m.m.v. Joke Bloksma
Maja Kooistra

Ontdekkingsweekend om in jezelf zoveel rust te vinden dat je van daaruit in intuïtief contact kunt komen met de bomen in het park. Welke kwaliteit ondervind je bij de verschillende soorten bomen? Hoe is het energieniveau van gezonde en ongezonde bomen? Waar heeft een boom behoefte aan? Wat kun je als mens bomen aanbieden in een ongezonde omgeving? Een weekend vol afwisseling tussen aandacht voor je binnenwereld en je buitenwereld.

Conferentie: f 180,- Verblijf: éénpers.kamer f 210,- tweepers.kamer f 195,-

IN GESPREK MET BOMEN II

van vrijdag 16 september - 17.00 uur tot zondag 18 september - 16.00 uur

m.m.v. Joke Bloksma
Maja Kooistra

Een verdieping van de ontdekkingsreis van "Ingesprek met bomen-I" (zie bij 17-19 juni). Ervaren van verschillende niveaus en kwaliteiten van de uitstraling van bomen. Welk contact hebben bomen onderling? Waar ligt de kracht van verschillende boomsoorten? Waar hebben bomen behoefte aan? Contact en beïnvloeding op afstand. De nadruk ligt ook in dit weekend op het zelf ervaren. Voorkennis van de conferentie Bomen I is, met de oog op de inhoud van het programma, noodzakelijk (september 1993 of juni 1994).

Conferentie: f 180,- Verblijf: éénpers.kamer f 210,- tweepers.kamer f 195,-

Land en Bosch

Conferentieoord in het Gooi

Leeuwenlaan 40
1243 KB 's-Graveland
telefoon 035-561309
telefax 035-561625

BOOMVERPLANTING LEVERANTIE ZWARE BOMEN

COPIJN UTRECHT

Boomchirurgen B.V.

Tuin- en Parkbeheer

Tel. 030-610908

Fax. 030-612140

GEZONDE BOMEN VOOR EEN GEZOND MILIEU

Vanuit onze kwekerij en bomen-
depôts, verspreid over Nederland,
kunnen wij bomen leveren met stamomvang
van 30 tot 120 cm.

Diverse assortimenten, ook landschappelijk,
meerstammig, vertakte bomen zijn leverbaar.

Markante snoei-/dakplatanen

Ø 60-90 cm.

Beperkte voorraad.

BON voor aanvraag documentatie Instelling/bedrijf: _____

T.a.v.: _____

Adres: _____

Plaats: _____

Deze bon opsturen naar:

Copijn Utrecht Boomchirurgen B.V.,

Postbus 9177, 3506 GD UTRECHT

**maaien, zagen,
knippen, trimmen,
snoeien, snijden,
hakselen, frezen,
blazen, slijpen
verticuteren...**

Het gaat allemaal in een handomdraai met het
praktische Bos & Tuingereedschap van Husqvarna,
voor professional en doe-het-zelver.

Ook in 1994
het grootste
assortiment
van Europa

Husqvarna
BOS & TUIN

Husqvarna Nederland b.v.
De Nort 20, 3931 NG Woudenberg

Bel voor meer informatie: Tel.: 03498-68888 Fax: 03498-65440

Devobo TOTAAL

Advies, techniek en
uitvoering in de
groene Ruimte

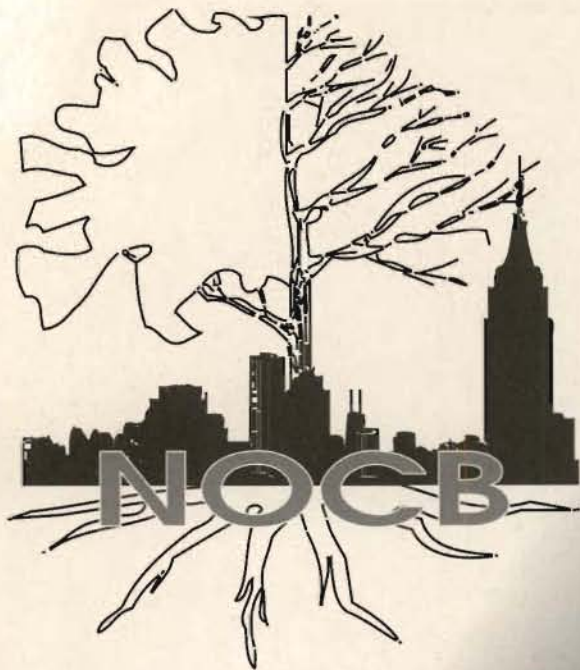
- * Exploitatie, inventarisatie, opstellen beheers- en werkplannen geïntegreerd bosbeheer
- * Boomverzorging: begeleidings(vorm)snoei, groeiplaatsverbetering, vitaliteitsbeoordeling
- * Planten / verplanten van (grotere) bomen
- * Levering bomen en bosplansen (NAKB)
- * Aanleg en onderhoud groenstroken, erf-, fabrieks- kantoren- en terreinbeplanting
- * Bomen vellen / rooien, stobben wegfreen, takken en tophout versnipperen tot 28 cm (verwerkingscapaciteit 15 à 20 m³ chips per uur)
- * In en Verkoop (rond)hout en (rest)houtprodukten

AVIH
Algemene Vereniging
Inlands Hout

**Kring
Praktiserende
Boomverzorgers**

Jan Steenstraat 12, 7412 TC Deventer, Tel. 05700-10909

Akties voor boombehoud	
Nieuws van het bomenfront	5, 29, 53, 77
Stamgasten	
Carla S. Oldenburger-Ebbers	.11
Pius Floris	.35
Henk Kuiper	.63
Vijko Lukkien	109
Boomverzorging, boomziekten	
Publicitair hoogtepunt	.32
De grote opknopbeurt	55, 79
De iepziekte	56, 89
Bomen in therapie (resonantietherapie)	.80
Hoe gaat u met bomen om?	.86
Knokken voor knotten	.91
Monumentale en bijzondere bomen	
Herstelbijdrage monumentale bomen	.7
De grote opknopbeurt	31, 55, 79
Met de VSB-bank de bomen in	37, 83
Het verhaal van de paardekastanje die weg moest	.42
De cacaoboom	.43
Boom door het dak	.66
Bijzondere bomen in Apeldoorn	.69
Grootste paardekastanje van Kinderdijk	.79
Boeken en tijdschriften	
Guinness-boek bomen	.14
Voor u gelezen	19, 45, 71, 93
Boomwandelingen	20, 70, 93
Stadsbomen-vademecum	.20
Werken in bomen	.20
Boomwaarde-bepaling	.44
Bomen in België	.46
Gids van giftige planten en dieren	.46
Met de fiets langs boomveteranen	.70
Utrecht bomenstad	.70
Bomen in het recht	.92
Literatuuroverzicht inheemse bomen	122
De boom in	
Uitzicht	.28
De Terebint	.52
Conifeertjes	.76
Zwarte lijst	100
Juridische boomzaken	
Nieuwe bomenverordening geeft bomen meer kans	.39
De bomenverordening	.54
Nieuws van het bomenfront	.77
Bomen in het recht	.92
Themanummer 'Inheems of uitheems?'	
Onze inheemse boomsoorten	101
Exotenbeheer en meer natuurlijk bos	105
Exoten, introductie en natuurwaarden	107
Tamme kastanje: niet natuurlijk of natuurlijk wel	112
Bomenstichting tegen heksenjacht	120
Diversen	
Robiniahout als vervanging van tropisch hardhout	.6
Bomen en nieuwbouw	.8
Monniken beschermen Thaise bomen	.13
Milieu-juristen aangesteld	.16
Stichting Leven met Bomen	.19
Schenking aan de Bomenstichting	.44
Richtlijnen voor het schrijven van artikelen in Bomennieuws	.45
Bomenstichting is verhuisd	.55
Een boom opgezet met Toon Hermans	.61
"Kijk een boom" projectweek in Rheden	.69
Monique Oosterwijk vierde feest met bomen	.85
Lichtend hout	.95
Natuurmonumenten streeft naar een meer natuurlijk bos	111
De zaadvoorziening van Staatsbosbeheer	115
Stichting Bronnen	117

- *Advies*
- *Onderzoek*
- *Taxatie en wetgeving*
- *Presentaties en voorlichting*

Boomtechnisch Adviesburo

Beëdigd taxateur voor bomen en houtige gewassen

N.O.C.B.

Postbus 168 - 6930 AD Westervoort

Telefoon 08303 - 17550
of 06 - 52948015

HET N.O.C.B. VOOR ONAFHANKELIJK ONDERZOEK, ADVIES EN TAXATIE

Pius Floris

BOOMVERZORGING

Baarzenstraat 17
5262 GD Vught
073 - 56 72 35

VOOR EEN FLORISSANT BOMENBESTAND

**INVENTARISATIE EN BEHEERSPLANNEN
ONDERZOEK EN ADVIES
BOOMVERPLANTING, VERZORGING, VELLING
GROEIPLAATSVERBETERING**

TRAININGEN

INSTRUCTIES

LEVERING VAN: KLIM- EN VERANKERINGSMATERIALEN, BOOMKOKERS.

Folderserie Bomen & ... nadert de 25!

In 1987 werd een begin gemaakt met de uitgave van de folderserie *Bomen & ...* Deze folders worden als bijlage bij Bomennieuws aan de donateurs toegezonden, terwijl losse exemplaren à f 1,75 verkrijgbaar zijn. Gebleken is, dat het een goede gedachte is geweest, deze serie te beginnen. Er is veel vraag naar, en er zijn in de loop der jaren reeds meer dan 100.000 exemplaren van verkocht. In november verscheen met het themanummer van Bomennieuws nummer 22 onder de titel: *Bomen & Exoten*. Wij hopen in de loop van volgend jaar de 25 vol te maken.

Men zou in deze serie vier groepen onderwerpen kunnen onderscheiden:

- folders, die een relatie met mensen of met dieren behandelen (beesten, bijen, vleermuizen, vogels);
- folders, die de bescherming van bomen behandelen (buren, bouwen, pekelen, buizen, bermen, behoud, bladeren, aktie);
- folders op het gebied van boomverzorging (begieten, snoeien, verplanten, vruchten);
- folders over het gebruik van bomen (waarde, bossen, cijfers, hout, exoten).

Het ligt in de bedoeling de folder *Bomen & Buren* binnenkort geheel te herzien, omdat onder andere door het Nieuw Burgerlijk Wetboek er nieuwe regels t.a.v. de burenkwesties zijn. De folders *Bomen & Behoud* en *Bomen & Aktie* waren aan herziening toe. Gekozen is voor het samenvoegen van de inhoud van deze twee folders in de nieuwe brochure *'Bomen behouden - met recht!* die inmiddels is verschenen. Het is de bedoeling dat de inhoud van de folder *Bomen & Bouwen* ook als poster verschijnt.

Bij de enquête, die in 1990 onder de lezers van Bomennieuws werd gehouden, bleek grote waardering voor de folderserie te bestaan, en werden verschillende suggesties gedaan voor onderwerpen. Aangezien wij op het ogenblik nog een tiental onderwerpen in gedachte hebben, ligt het zeker in de bedoeling, de serie voort te zetten. Wij spreken graag de hoop uit dat velen van de nuttige informatie die deze folders geven gebruik zullen blijven maken.

In het volgende Bomennieuws sluiten we de nieuwste folder bij, die het vormen van leibomen beschrijft.

Joop Comijs

Stichting Behoud en Bevordering Fruitcultuur

De Stichting wil de fruitcultuur behouden en stimuleren door het organiseren van activiteiten. Daaronder vallen bijvoorbeeld: voorlichting geven omtrent aanplantingen, fruitrassen, snoeien, bemesten, natuurlijke bestrijding van ziekten enz. De Stichting zal een voorbeeldtuin voor de kersenteelt opzetten; hierin zullen ook oude, nieuwe en bijzondere fruitrassen bewaard en aangeplant worden. Deze voorbeeldtuin zal voor een ieder toegankelijk zijn op diverse dagen.

De Stichting geeft een tijdschrift uit, 'Fructus' genaamd. In dit tijdschrift zullen alle verkregen gegevens met eventuele afbeeldingen worden gepubliceerd. Verder zullen hierin alle andere ter zaken doende gegevens omtrent de activiteiten van de Stichting worden gepubliceerd. Een ieder kan hierin publiceren. Het tijdschrift zal 4 maal per kalenderjaar verschijnen en zal aan iedere donateur, subsidiegever, begunstiger en abonnee worden verstrekt.

De Stichting geeft een losbladig systeem uit, waarin oude, nieuwe en bijzondere fruitrassen met kleurenfoto's worden afgebeeld en beschreven. Inlichtingen over donateurschap en abonnement op de soortenbeschrijving kunt krijgen bij het secretariaat: Stichting Behoud en Bevordering Fruitcultuur
Postbus 83
6980 AB Doesburg
Tel.: 08334-72814

Hoogstamvruchtbomen in het Limburgse land.
foto:IKL

Vijfenzeventig verschillende soorten eiken bijeen

Bent u geïnteresseerd in eiken of overweegt u een eik voor uw tuin aan te schaffen, ga dan eens uw licht opsteken bij Groengroep Tonsel in Harderwijk.

In een proeftuin zijn maar liefst 75 verschillende soorten en variëteiten eiken aangeplant. U zult er soorten zien die u waarschijnlijk nog nooit eerder tegengekomen bent. Er zijn soorten bij die vooral in het voorjaar bijzonder

fraai zijn, zoals *Quercus dentata* met roze uitlopend blad dat uitgroeit tot een lengte van meer dan 30 cm. Andere zijn in de zomer op hun mooist zoals *Quercus castaneifolia* 'Green Spire', met bladform en kleur die lijken - de naam zegt het al - op *Castanea sativa*, de tamme kastanje. Voor wie in het najaar steeds een opvallend mooie eik in de tuin wil hebben is misschien *Quercus hispanica* een aardige suggestie.

U moet zich wel realiseren dat eiken enorme afmetingen kunnen krijgen. Beschikt u over niet al te veel ruimte dan zijn er ook klein blijvende soorten te krijgen.

In het eikenarboretum is geen personeel aanwezig, maar u kunt er vrij rondlopen en uw keuze bepalen. In een kiosk is aanvullende informatie en een prijslijst (voor de particulier) van de verschillende soorten beschikbaar. U kunt ter plaatse bestellen. De bomen worden met kluit geleverd, omdat gebleken is dat dit beter is voor het aklimatiseren op de nieuwe standplaats.

Groengroep Tonsel vindt u aan de Horloseweg 10-12 tussen Harderwijk en Ermelo. De afslag 'strand Horst' van de snelweg Zwolle - Amersfoort ten zuiden van Harderwijk nemen en richting Ermelo rijden. Bij de T-splitsing linksaf. Aan het eind van de weg bevindt zich het bedrijf.

Voor nadere inlichtingen: Groengroep Tonsel, telefoon: 03417-59614

De boom in met Roelie's conifeertjes

Een ieder heeft het recht zijn afkeer te hebben van een bepaalde plantenfamilie, maar om dit te poneren in het blad van de Bomenstichting vind ik wel misplaatst.

Als redaktielid moet Roelie toch wel beter weten wat de coniferen de mensheid te bieden hebben, o.a. het grote economische belang voor de houtproductie in alle werelddelen.

En dan de Mammoetbomen (*Sequoiadendron giganteum*) van Californië in leeftijden van ruim 2000 jaar en groeihogten van 80 meter.

Maar voorgaande conifeer is nog niet de oudste. Namelijk de Bristlecone-pine (*Pinus aristata*) heeft in de White Mountains leeftijden bereikt van over de 4000 jaar.

Met deze wetenschap kan men toch moeilijk een degenererend artikel publiceren over coniferen.

Verruim je gezichtsveld Roelie, en staar je niet blind op het tuintje van de buurman.

Ger Bootsman, oud-beheerder
Pinetum Blijdenstein

mijn berk

kaal staat hij
en gesnoeid
slanker dan ooit
zijn armen gestrekt
naar omhoog
zijn kruin nadert de hemel
steeds sneller
verlicht lijkt hij
soms ontroerd
met zijn lange lijf
en leden
druppels sijpelend
in de bodem
om zijn dorst
te lessen
dan beïjzeld
schier bevroren
voor de wereld
toegesneeuwd
onwezenlijk pril
in wit
verschoond ook
blijvend groots
in zijn gedaanten

olga van der veen

Richtlijnen voor het schrijven van artikelen in Bomennieuws

Algemeen. De redactie nodigt de lezers van Bomennieuws uit, geschikte artikelen voor ons blad in te zenden. Voor vragen kunt u zich richten tot Frank Moens op het kantoor van de Bomenstichting, tel. 030-340778

Lezers en onderwerpen. Bomennieuws is bestemd voor een breed lezerspubliek dat algemene interesse heeft in het wel en wee van bomen. Artikelen mogen niet te gespecialiseerd zijn en waar mogelijk moeten vaktermen vermeden worden.

Lengte. De maximale lengte van een gewoon artikel is vier bladzijden in Bomennieuws, inclusief illustraties. Als u uitgaat van ongeveer 2/3 deel tekst en 1/3 deel illustraties, is voor de tekst maximaal 2500 woorden beschikbaar.

Indeling, stijl en taal. De redactie stelt het op prijs als u een duidelijke indeling aanbrengt met tussenkopjes. Soms kan een korte inleiding of 'lead' nuttig zijn. Bij een langer artikel is ook het geven van enkele conclusies of een nawoord goed. U bent vrij in het gebruiken van uw eigen stijl van schrijven. Vermijd echter (te) lange zinnen en gebruik niet onnodig vreemde woorden. Stel zo mogelijk in actieve vorm (niet teveel zinnen met 'wordt' of 'worden'). De redactie hanteert in het algemeen de voorkeurspelling volgens het nieuwe 'Groene boekje' maar gebruikt wel een K in plaats van een C in woorden waar deze vormen naast elkaar voorkomen (b.v. Redaktie, Aktueel).

Illustraties. Voeg zo mogelijk illustraties aan uw artikel toe zoals foto's, tekeningen, figuren of kaartjes. Nummer de illustraties op de achterzijde en geef ze een bijschrift.

Rubrieken. Bomennieuws kent verschillende rubrieken. Bekijkt u hiervan enkele voorbeelden, voordat u aan het schrijven gaat.

Wat moet u doen? U kunt een artikel dat volgens bovenstaande richtlijnen is geschreven in *getypte vorm* insturen aan de Redactie van Bomennieuws, t.a.v. Frank Moens, (Indien u een Tekstverwerker gebruikt, neem dan even contact op.) De Redactie neemt uw artikel zo spoedig mogelijk in behandeling. Plaatsing hangt af van wat er nog aan gebeuren moet, het totale aanbod, de planning van themamummers enz. Wanneer de Redactie inhoudelijke aanpassing nodig vindt, neemt zij contact met u op. Kleine wijzigingen in indeling, stijl, taal e.d. worden echter zonder meer aangebracht.

Voor u gelezen

Tuin en Landschap - 23 december '93

Om tot een duurzame bosontwikkeling te komen, is periodieke dunning noodzakelijk. Door het succesvol hergebruik van oud papier neemt de vraag naar dunningshout echter sterk af. Gezocht wordt naar andere toepassingsmogelijkheden van dit hout.

De Hogeschool Midden-Nederland te Amersfoort begint als eerste met een opleiding voor opbouwwerkers, gericht op groen en milieu. Deze mensen zullen o.a. een taak krijgen bij het contact tussen gemeentelijke plantsoendienst en de bevolking. Verder artikelen over groenblijvende boomsoorten, namelijk de hulst en de eik: *Quercus turneri 'pseudoturneri'*, en over enkele boomsoorten met ook in de winter een bijzonder fraai gekleurde stam.

Platform - januari 1994

Het Ministerie van Landbouw in Japan gaat van de 130 oudste bomen in het land een speciale genenbank aanleggen. Deze bomen staan geregistreerd als nationale monumenten en zijn vaak ouder dan 1000 jaar. Langs deze weg hoopt men te zijner tijd tot een goede vervanging te komen. Bovendien wil men dit genetisch materiaal gebruiken voor verbetering van andere soorten.

ROM - december 1993

Het DLO-Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek te Wageningen heeft vastgesteld, dat hersteld tropisch regenwoud en douglasbossen de meeste kooldioxide vastleggen. Het onderzoek had plaats op verzoek van de Stichting Face (samenwerkende electriciteitsproductiebedrijven), die voornemens is, in 25 jaar tijd 150.000 ha nieuw bos aan te leggen. Vanaf 1995 zal alleen uit die gebieden tropisch hardhout worden betrokken, waar gekapte bomen worden vervangen door nieuwe aanplant. Dit op grond van een uitspraak van het Europees Parlement in oktober jl.

Nieuwsbrief (St. Natuur- & Landschapsbeheer Zuid-Holland, NLB) - december 1993

Aandacht wordt o.a. besteed aan de actie "Knokken voor Knotten", aan het werk van de Stichting Holland Bos en van de Stichting NLB. De Stichting Bomen Over Leven stelde een zadenplan op, waarin aanwijzingen worden gegeven over het zaaien van bomen, e.e.a. in samenwerking met de Stichting Kritisch Bosbeheer.

In een bijlage wordt een landelijke aktieweek: "Rij zuinig, spaar voor bo-

men", te houden in het voorjaar, aangekondigd. Doel is, het brandstofverbruik van de auto met 10% terug te brengen. Leerlingen van basisscholen zullen hierbij een belangrijke rol spelen.

Groei & Bloei - januari 1994

Wij vonden een fraai geïllustreerd artikel over de zwarte den (*Pinus Nigra*).

Groen - 1993 no. 12

Dit nummer is speciaal gewijd aan stadsparkbossen in Alkmaar, Arnhem en Haarlem.

Mens en Natuur - winter 1993

In Delft werden door buurtbewoners, samen met het IVN, twee boomgaarden geadopteerd, waarin zich hoofdzakelijk fruitbomen bevinden. Een groep volgde een cursus over het onderhoud van hoogstamfruitbomen, en zet zich in voor het onderhoud van beide terreinen. Er zijn plannen om nog meer terreinen te adopteren. O.i. een prachtig initiatief, dat zeker navolging verdient!

Baum-Zeitung - nov./dec. 1993

In een artikel over wondverzorging worden de opvattingen van Shigo kritisch bekeken. Er wordt op gewezen, dat wanneer kernhout vrijkomt, wel degelijk wondbehandelingsmiddelen moeten worden toegepast ter voorkoming van infectie. Ook grote wonden hebben een behandeling nodig, omdat het vele jaren duurt, voordat deze zijn overgroeid. Wondbehandeling moet echter wel worden gezien als een begeleiding van de natuurlijke reaktie van de boom. Verder een artikel over boomverzorging in Engeland.

J. C.

Nota bene

In een gemeente werd het voorstel gedaan om alle bomen in een straat te kappen, zodat de nieuwe vuilniswagen voor het ophalen van gescheiden afval een goede doorgang zou hebben.

Nieuwe Boomwandelingen

De toenemende belangstelling voor bomen uit zich o.a. in het verschijnen van steeds meer gidsen met bomenwandelingen. Zo ontvingen wij van de serie bomenroutes die in Amsterdam wordt uitgegeven, no. 8. waarin het

stadsdeel Oud-West aan de beurt is. Het gidsje, dat er als gewoonlijk goed verzorgd uitziet, is gratis verkrijgbaar bij de Afdeling Voorlichting van stadsdeel Oud-West, Kwakersstraat 3. Verder ontvingen wij een Bomenwandelingroute door de dorpskern van Den Ham, Overijssel. De aantrekkelijkheid van dit gidsje wordt verhoogd door duidelijke tekeningen, een plattegrond en interessante bijzonderheden over de genoemde bomen. Het is verkrijgbaar bij de samensteller Henk Nieuwerth, Weelincbroek 23, 7683 WG Den Ham.

Verder maken wij melding van het boekje "Welke boom in onze straat", dat werd uitgegeven door de IVN afd. Oirschot. Van elke straat wordt aangegeven welke bomen zich erin bevinden, waarbij zowel de Latijnse als de Nederlandse naam worden vermeld. Ons inziens een origineel idee, dat zeker navolging verdient. Achterin het boekje bevindt zich een bomenwandeling door de gemeente, alsmede een lijst met bijzonderheden over de genoemde boomsoorten. Het is te koop bij de VVV, Torenstraat 2, 5688 AM Oirschot.

J.C.

Houtwallen, heggen en singels: lijnvormige houtopstanden in Nederland.

H. Schmitz,
Stichting Landelijk Overleg Natuur- en
Landschapsbeheer
(LONL). Utrecht, 1993. (Bestellen: Donker-
straat 17, 3511 KB Utrecht. f 10,- + ver-
zendkosten)

&

Typologie van lijnvormige beplantingen in Nederland.

G.H.P. Dirx, J.T.R. Kalkhoven, W.C. Knol
en A.H.F. Stortelder.
Rapport 184, DLO-Staring Centrum en
DLO-Instituut voor Bos- en Natuuronder-
zoek. Wageningen, 1993. (Bestellen: SC-
DLO, Postbus 125, 6700 AC Wageningen.
f 45,- + verzendkosten)

Deze twee nieuwe, goed verzorgde en geïllustreerde, uitgaven over lijnvormige beplantingen in Nederland zorgen voor een forse uitbreiding van de kennis over dit onderwerp.

De boekjes 'kennen elkaar niet' want er wordt over en weer niet geciteerd. Dat is een beetje merkwaardig omdat een van de auteurs van de tweede publicatie volgens het voorwoord bij het totstandkomen van het eerste boekje adviezen heeft gegeven. Het is ook wel jammer: Schmitz besteedt nu veel aandacht aan beheer en praktisch onderhoudswerk aan lijnvormige houtopstanden, maar relatief weinig aan de typologie ervan. Hij neemt hiervoor de beknopte, traditionele indeling over die aansluit op de legenda van de Topografische kaart en op de vorige uitgave van het LONL (Houtwallen in het boerenland, 1981). Overigens bevat het boekje interessante paragrafen over de cultuurhistorie van de

lijnelementen, en het voorkomen van planten en dieren erin. Dirx en zijn medeauteurs hebben een steekproef genomen van 750 lijnvormige beplantingen in Nederland en komen op grond van een analyse van allerlei opgenomen kenmerken tot een gedegen indeling in 33 typen. Daarbij hebben ze de volgende criteria gebruikt: structuur (1 of 2 boomlagen, struiken), (grond)profiel (b.v. vlak, wal, graft) en beplantingstype (voedselrijkdom, aandeel bosplanten/grasland). Andere elementen, zoals beleid en beheer, komen in deze publicatie zijdelings aan de orde. Interessant is het laatste hoofdstuk dat ingaat op - vooral negatieve - veranderingen in lijnvormige beplantingen.

Een goede typologie van alle Nederlandse lijnvormige beplantingen met daaraan per type gekoppelde beheersadviezen, en dat geheel dan ook nog eens in digitale vorm ... dat zou mijn landschappelijke wensdroom

2e herziene druk

Monumentale Bomen in Nederland

Gerrit de Graaff e.a.
Zwart/wit en kleuren ill.
240 blz.
ISBN 90 5352111 9
winkelprijs f 62,50
donateurs van de Bomenstichting f 52,50
(donateursprijs met porto f 62,50). Niet donateurs betalen incl. porto f 73,50.

Het standaardwerk over de inventarisatie van Monumentale bomen is in een tweede herziene druk verschenen.

Twee jaar na het verschijnen van de eerste druk blijkt duidelijk hoe vergankelijk en kwetsbaar bomen nog steeds zijn. De lijst van Monumentale bomen achterin het boek met een opsomming van ongeveer een tiende deel van het bestand is grondig nagelopen. Ongeveer dertig van de achthonderd beschreven monumenten bleken niet

meer te bestaan. Een alarmerend aantal. Ook een favoriete boom van Gerrit de Graaff, de paardekastanje in de Wibra-winkel in Hengelo moest er omwille van de vooruitgang aan geloven. De beschrijving van deze boom, in het hoofdstuk 'Op zoek naar monu-

mentale bomen', is niet uit het boek verwijderd, omdat het zo'n markante verschijning was en kranten en TV meermalen aandacht hebben besteed aan de op hand zijnde kap in de zomer van '93.

Andere hoofdstukken in het boek zijn: 'De Bomenstichting en haar speurtocht naar de oudste levende wezens', 'Boomsoorten in Nederland: hun geschiedenis en gebruik', 'Opmerkelijke bomen buiten de grenzen' en 'Bomen kunnen duizend jaar oud worden'.

Het boek is voor wat betreft de toegankelijkheid verbeterd, want de kritiek op de eerste druk was daar voornamelijk op gericht. Daarom is een register toegevoegd van alle voorkomende boomsoorten in de lijst van Monumentale bomen. Verder is een register van alle genoemde plaatsen opgenomen met bladzijde-verwijzing en een overzicht van de paragraafindeling van het hoofdstuk 'Op zoek naar monumentale bomen in Nederland'.

F. M.

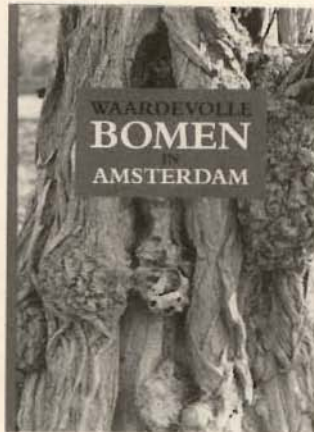
zijn. Voorlopig moet u - beleidsmaker, beheerder, onderzoeker of gewoon geïnteresseerde leek - met de nu geproduceerde kennis zelf aan de slag. Op grond van de prijs alleen al moet u de aanschaf van het eerste (gesponsorde) boekje niet laten. Als u dieper in de materie van eigenschappen en indeling van lijnvormige beplantingen wil duiken, moet u ook het tweede rapport bestellen.

A.d.V.

Waardevolle bomen in Amsterdam

Poëzie, wetenswaardigheden en de lijst van waardevolle bomen in Amsterdam
 Stichting STOA 75
 samenstelling en redactie:
 H. Vermeulen e.a.
 174 blz.; z/w en kleuren illustraties
 ISBN 90 9006686 1 geb.

Wat bij lezing van dit boek opvalt is hoeveel mensen bomen als vanzelfsprekend ervaren en zich er soms nauwelijks van bewust zijn dat een boom leeft en zijn eigenaardigheden en (on)hebbelijkheden heeft. Ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de *oratorische vereniging S.T.O.A.* hebben de samenstellers op originele wijze inhoud aan dit boek gegeven. Zo vroegen zij bijna twintig bekende

Amsterdammers hun beleving van de Amsterdamse bomen te verwoorden, wat resulteerde in zeer uiteenlopende visies, mijmeringen en poëzie. Bomen waarin of waaronder ze een deel van hun jeugd beleefden, blijken een stempeel te drukken op hun latere kijk op de levende have in de straat.

Voorafgaand aan de uitgave werd een poëziewedstrijd uitgeschreven onder studenten in Amsterdam. Een jury onder voorzitterschap van Ivo de Wijs koos een aantal gedichten voor publicatie in het boek.

Gevoegd bij een algemene beschouwing over het wel en wee van de Amsterdamse bomen, is het een zeer gevarieerd en prettig leesbaar werk geworden.

Het korte hoofdstuk 'Ge-meentelijke beschermingsmaatregelen ten behoeve van bomen' wil ik nog apart noemen. Daarin staan de maatregelen opgesomd die de gemeente Amsterdam vanaf het planten van de eerste gemeentebomen in 1340 heeft moeten nemen om de Amsterdammers ertoe te krijgen, met hun jatten van de bomen af te blijven. In de tweede helft van de vijftiende eeuw kostte het ernstig beschadigen van een boom de rechterhand. Van een dergelijke maatregel is men wel teruggekomen en het overzicht laat zien dat de straffen, ondanks de ergernis van de gemeentebesturen over het voortdurend doorgaan van het beschadigen van bomen, steeds milder werden.

Achterin het boek staat de welbekende lijst van waardevolle bomen. In geen enkel boek over dit onderwerp ontbreekt zo'n samenvatting. Ik vind als niet-Amsterdammer en onbekend met de stratenloop het zoeken naar mij bekende bomen in de hoofdstad een ramp. Er zal ongetwijfeld een logica in zitten, maar zonder kaart is het, ook voor de geboren Amsterdammer, een probleem.

In de haast om het boek gereed te krijgen heeft men bij de spelling hier en daar een steek laten vallen, maar dat zal u het leesgenoege zeker niet ontnemen.

Frank Moens

Bomenboekje

Machteld Klees
 Kleurenaquarellen: Dick Klees
 Uitgeverij: I.V.N. Amsterdam
 Formaat: 10,5 x 15 cm
 32 bladzijden
 f 4,95

Dit platenboekje, dat veel afbeeldingen en heel weinig tekst bevat, geeft heel weinig informatie over 14 onderwerpen. Men zou kunnen zeggen: het geregistreerde verhaal van een IVN-gids, die tijdens de wandeling korte informatie moet geven over een groot aantal zaken.

Het boekje is in eerste instantie bedoeld als een eerste kennismaking met de natuur voor kinderen. En als zodanig goed te gebruiken. Maar het vraagt wel om een vervolg.

Onbegrijpelijk is, dat op de omslag het woord "Bomen" staat afgebeeld, gekerfd in de schors van een boom. In de tekst staat wel, dat dit maar een grapje is, en dat je dat natuurlijk nooit mag doen! Maar het verkeerde voorbeeld wordt wel eerst gegeven.

Dat het woord kastanje wordt gebruikt, waar paardekastanje wordt bedoeld, en dat bij het stukje over de grove den een takje van de spar staat afgebeeld, zijn foutjes, die bij een volgende druk kunnen worden verbeterd.

Joop Comijs

3 t/m 6 maart Tuinbeurs 1994

Voor de vijfde achtereenvolgende keer wordt deze tuinbeurs georganiseerd in de Evenementehal in Doetinchem

Openingstijden:

3 maart van 18.00 tot 22.00 uur;
 4 maart van 14.00 tot 22.00 uur;
 5 en 6 maart van 10.00 tot 18.00 uur.

15 maart

'Bos bij stedelijke gebieden' symposium

Plaats: Jaarbeurs te Utrecht
 Kosten: f 150,- inclusief lunch en bezoek aan beurs Stads- & Landschapsinrichting.

Inlichtingen en inschrijving: Erasmus Forum, Postbus 1738, 3000 DR Rotterdam, telefoon 010 - 4082301.

15, 16 en 17 maart

Stads- & Landschapsinrichting '94

Congressen met als thema:
 Informatie technologie '94

Bouw & milieu '94

Plaats: Jaarbeurscomplex te Utrecht
 Openingstijden: van 9.30 - 17.30 uur

23 maart

Boomfeestdag

4 en 5 juni

'Uit je bol gaan'

Viering van het vijftien-jarig bestaan van het VARA radioprogramma Vroeg vogels. Het grootste natuur- en Milieu feest aller tijden

Plaats: Landgoed Boekesteijn 's-Graveland

27 juni t/m 1 juli

Veiligheid en veiligheidsuitrustingen

Internationaal congres over veiligheid en veiligheidsuitrustingen in de bosbouw

Plaats: Universiteit van Kuopio te Finland

Inlichtingen bij: mrs Karin Koivisto, tel 35871163939 of fax 35871163903 in Finland. P.O. box 1627, 70211, Kuopio, Finland

Boomschorsjes

In dit nummer beginnen we een puzzel, waarin we u testen op uw kennis van de kenmerken van de huid van de boom, de schors. Veel mensen staan er niet bij stil dat er zulke grote verschillen in schorsstructuur bestaan. Wel weet vrijwel iedereen een berk te herkennen, maar daar houdt het dan zo ongeveer mee op.

Frank Moens ging met zijn foto toestel op pad en legde de schors van veel voorkomende boomsoorten vast. De foto's zijn altijd van volgroeide exemplaren gemaakt, omdat de schors van jonge en oude bomen aanzienlijk kan verschillen.

Per keer vragen we u om vier namen. Per afbeelding wordt een kleine aanwijzing gegeven en gevraagd welke naam of namen u moet invullen. Dit kan zijn de wetenschappelijke naam. Gevraagd wordt dan naar de geslachtsnaam en eventueel de soortnaam. Bijvoorbeeld voor de Zomereik is de geslachtsnaam *Quercus* en de soortnaam *robur*. Als de Nederlandse naam gevraagd wordt, dan staat aangegeven of de volledige naam van de soort wordt verlangd, bijvoorbeeld *Zomereik* of dat kan worden volstaan met alleen de geslachtsnaam *eik*.

U kunt uw oplossing vóór 21 maart sturen naar het secretariaat van de Bomenstichting, Oudegracht 201 bis, 3511 NG Utrecht. Onder de goede inzenders worden vijf boekjes 'Dichter bij bomen' verloot.

In het volgende nummer worden de uitslag en de prijswinnaars bekend gemaakt.

Schors 1

Loofboom

Kommentaar is overbodig

De wetenschappelijke geslachtsnaam is ...

Schors 2

Loofboom

Is een veel voorkomende boomsoort in bossen en tuinen, langs wegen en paden. Helaas vaak slachtoffer van ingekraste liefdesbetuigingen. De Nederlandse geslachtsnaam naam is ...

Schors 3

Conifeer

Deze boom behoort in de Verenigde Staten en Canada tot de hoogste bomen, ook in Nederland is dit het geval. Is in Nederland op grote schaal voor de bosbouw geplant. Levert waardevol hout.

De wetenschappelijke geslachtsnaam is ...

Schors 4

Loofboom

In de jeugd is de schors van deze boom glad, later schilfert hij in platen af. Komt op veel plaatsen spontaan voor, zelfs voegen van tegels blijken nog een goede groeiplaats. Het zaad is opvallend gevleugeld. De knoppen zijn groen.

De wetenschappelijke geslachts- en soortnaam is ...

Bomenkalender in de uitverkoop

Van de schitterende Bomenkalender 1994 van automatiseringsbedrijf Bull zijn nog enkele exemplaren verkrijgbaar.

De kalender wordt tegen *kostprijs* aangeboden en kost nu *f 18,50*

Onder de bomen

Nieuwe poster met gedicht van Fetze Pijman

De afmetingen zijn 60 x 80 cm.
f 19,50

Nieuw

Bomen behouden - met recht!

Zojuist is de nieuwe brochure verschenen die de bezwaar- en beroepsprocedures bij het aktievoeren voor het behoud van bomen beschrijft volgens de nieuwe 'Algemene wet bestuursrecht'. Naast een overzicht van de geldende wetten en regels is een stappenplan voor een korrekte uitvoering van uw bezwaar opgenomen en is ook een aantal voorbeeldbrieven toegevoegd, die de korrespondentie vergemakkelijken.

Donateursprijs f 9,50

Bestellen

De artikelen zijn te bestellen door het bedrag over te maken op girorekening 2108755 van de Bomenstichting te Utrecht.
Prijzen zijn inclusief porto.

Zo'n boom laat je toch niet vallen?

De Bomenstichting moet steeds harder vechten om bomen te kunnen behouden. Steeds vaker wordt er door mensen een beroep op ons gedaan. Een grotere achterban en meer financiële middelen zijn onontbeerlijk als we bomen willen redden. Steun ons. Wordt óók donateur van de Bomenstichting!

Ja, ik doe mee.

- Ik word donateur en betaal minimaal *f 35,-* per jaar
- Ik word 65+ donateur en betaal minimaal *f 25,-* per jaar

Naam: Voorl.: Geb. jaar 19

Adres:

Postcode: Woonplaats:

Als donateur ontvangt u 4 keer per jaar Bomennieuws en 2 nieuwe afleveringen van de folderserie Bomen & ... Bovendien kunt u 2 keer per jaar deelnemen aan een donateursexkursie.

Deze bon kopiëren of uitknippen en in een geopende, ongefrankeerde envelop sturen naar: Bomenstichting, Antwoordnummer 9013, 3500 ZA UTRECHT. Bedankt!

Vleugelnoot van de Minister

Als de ambtenaren van het ministerie van LNV er niet net op tijd achter waren gekomen, dan was ook Pterocarya op het binnenplein van het ministerie ten prooi gevallen aan de plannen van een tuinarchitect! In zijn ontwerp paste geen boom, dus moest die er maar weg. Wat een armoede, als je zo weinig fantasie hebt, dat je een mooie gezonde boom niet benut voor het ontwerpen van een prachtige tuin met boom!

Haastig omgezaagd

In Utrecht aan de van Sypesteynkade, pal naast het Centraal Station stond een prachtige iep. Gaaf, gezond en volwassen, dus een plaatje om te zien. Maar precies op de plek waar hij stond, moest een voetgangerstunnel onder het spoor door komen.

Onder het motto: 'van knelpunt naar knooppunt' gaat NS onder andere twee nieuwe baanvakken aanleggen. De bouw is reeds begonnen en 27, overwegend jongere, bomen zijn hiervoor gekapt. De Bomenstichting heeft hier geen problemen mee, omdat zij vindt dat het openbaar vervoer zoveel mogelijk moet worden gestimuleerd. Wel heeft zij aangedrongen op herplant.

Maar de NS en de gemeente willen meer. Er moet een nieuwe voetgangers- en fietserstunnel worden aangelegd onder de sporen door. De iep (stam 60 cm breed) zou het uitzicht op de tunnel (10 m breed) belemmeren en daarmee de sociale veiligheid bedreigen. Ik vond dat een vergezocht argument en had de indruk, dat het sparen van de boom 'teveel' extra voorzieningen zou vragen en dus 'te duur' zou worden.

De aanlegvergunning voor de tunnel werd echer gegeven en de plantsoendienst, in zo'n geval letterlijk machteloos, gaf een kapvergunning voor de iep, die nota bene op de gemeentelijke lijst van Monumentale bomen staat.

De Bomenstichting maakte bezwaar, omdat er in onze ogen nog wel alternatieven waren en omdat het belang van de boom onvoldoende was meegewogen. We vroegen geen schorsing aan bij de Raad van State, omdat de werkzaamheden jaren zouden gaan duren en de boom nog wel even zou blijven staan. Dachten we

Tot ik op een ochtend verbijsterd moest ontdekken, dat hij weg was; aan de kale, gladgemaakte vlakte was niet meer te zien, dat er ooit een boom had gestaan. Ik was woedend om het verlies van deze belangrijke boom in het centrum van de stad en om het onfatsoenlijke gedrag van de gemeente. Juridisch gezien zijn er geen fouten

gemaakt, maar door niet op de behandeling van het bezwaar te willen wachten heeft de gemeente Utrecht in onze ogen aan geloofwaardigheid ingeboet. Deze stad, die zuinig zegt te zijn op haar belangrijke bomen, blijkt in de praktijk nogal eens af te wijken van haar principes. Volgende keer dienen we toch maar een schorsingsverzoek in.

Ede versteent

Al jarenlang sleutelt Ede, een groot dorp op de Veluwe, aan haar centrum om toch vooral een belangwekkende stad te worden. En dat lukt nog niet zo best. Daarom is er nu weer iets nieuws bedacht: er moet een cultuurcentrum komen. Een gigantisch gebouwcomplex, waarin de bibliotheek, de muziekschool en andere zaken onderdak zullen krijgen. De naam is er al: Cultura. De plek ook: een restant oud Ede temidden van al

Marjan van Elsland

het nieuws, dat er de afgelopen jaren al is verzezen en nog steeds geen aantrekkelijk geheel vormt. Cultura moet daar verandering in brengen.

Midden op het terrein staat een mooie, volwassen paardekastanje. De ontwerper likte zijn vingers af bij de kans om een nieuw gebouw en een oude boom zodanig in één ontwerp te passen, dat ze samen een mooi geheel zouden vormen. De boom kreeg een ereplaats in het ontwerp. Maar toen bedacht iemand, dat er een parkeergarage onder het gebouw moest komen. Door deze parkeergarage ook onder de boom door te laten lopen, zouden er nog elf (!) extra parkeerplekken bij komen. Dat betekende helaas wel, dat de boom nu niet meer gehandhaafd kon worden. Maar ach. Ede

heeft afgelopen jaar al een boom in het centrum gespaard en nu kan het wel weer even. Groenlinks heeft vragen gesteld in de raad (waarom is het toch zo vaak Groenlinks, dat voor bomen opkomt en zo zelden één van de andere partijen, die natuur en milieu zo hoog in het vaandel zeggen te hebben?). Het antwoord kwam zoals altijd neer op: we hebben alle belangen tegen elkaar afgewogen en het sparen van de boom kost te veel. Ach ja, het kost elf parkeerplekken en een serie beschermende maatregelen voor de boom.

De kosten daarvan vallen natuurlijk in het niet bij die van het totale project. Gelukkig moet er nog veel gebeuren, voordat de eerste steen van Cultura kan worden gelegd. In die tijd (verkiezingstijd) moet het gemeentebestuur zich maar eens afvragen, of het toch niet beter voor de boom kan kiezen!

Waanzin in Amsterdam

Aan de Apollolaan in Amsterdam vecht Judith Fluks al jarenlang met succes voor behoud en verzorging van 'haar' grote platanen. Net toen ze dacht, dat ze klaar was met vechten moest ze opnieuw actief worden. Nu gaat het niet om een noodzakelijke wegconstructie, maar om een gril van een ontwerper, waarvan een groot aantal platanen slachtoffer dreigt te worden.

Ontwerper Marco van Gessel van Buro Bakker en Bleeker heeft een ontwerp gemaakt voor een modernisering van de omgeving van het Hilton Hotel. Waar andere ontwerpers vaak de creativiteit missen om bestaande bomen in hun plan in te passen, is hier creativiteit doorgeschoten naar het absurde. De ontwerper heeft namelijk voorgesteld om de platanen een stukje te verplaatsen om zo het zicht op het hotel te verbeteren en ruimte te maken voor groenelementen, die over 30 jaar (!) in volgroei staat de omgeving zullen sieren.

Hoe verzint iemand het?! Je gaat toch geen volwassen bomen verplaatsen alsof het potplanten zijn! Als het de enige manier is om een boom te behouden, dan kun je desnoods in bepaalde gevallen aan verplanten denken. Maar het is regelrecht waanzin om bomen aan zo'n aanslag bloot te stellen, alleen maar omdat het er op een tekening misschien wel zo aardig uitziet. Mijn advies aan de opdrachtgevers: stuur die man naar huis en vraag om een creatieve ontwerper met eerbied voor bomen. Die maakt er wel wat moois van. Met bomen ga je niet zeulen, die laat je staan.